

Teismo praktikos rinkinys

BENDROJO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. liepos 11 d.

„Konkurencija — Karteliai — Parafino vaško rinka — Parafino šlamo rinka — Sprendimas, kuriuo konstatuojamas EB 81 straipsnio pažeidimas — Kainų nustatymas ir rinkų pasidalijimas — Patronuojančiosios bendrovės atsakomybė už dukterinės bendrovės ir bendros įmonės, kurios dalis jai priklauso, padarytus konkurencijos taisyklių pažeidimus — Patronuojančiosios bendrovės lemiama įtaka — Prezumpcija kapitalo visiško priklausymo atveju — Perėmimas — Proporcingumas — Vienodas požiūris — 2006 m. baudų apskaičiavimo gairės — Neribota jurisdikcija“

Byloje T-543/08

RWE AG, įsteigta Esene (Vokietija),

RWE Dea AG, įsteigta Hamburge (Vokietija),

atstovaujamos advokatų C. Stadler, M. Röhrig ir S. Budde,

ieškovės,

prieš

Europos Komisiją, atstovaujamą A. Antoniadis ir R. Sauer,

atsakovę,

dėl prašymo, pirma, panaikinti 2008 m. spalio 1 d. Komisijos sprendimo C(2008) 5476 galutinis dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (Byla COMP/C.39181 – Žvakių vaškas) 1 ir 2 straipsnius, kiek jie susiję su ieškovėmis, o jei šis prašymas nebūtų patenkintas, dėl prašymo sumažinti ieškovėms skirtos baudos dydį

BENDRASIS TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas O. Czúcz (pranešėjas), teisėjai I. Labucka ir D. Gratsias,

posėdžio sekretorė K Andová, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2012 m. kovo 20 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Ginčo aplinkybės ir ginčijamas sprendimas

1. Administracinė procedūra ir ginčijamo sprendimo priėmimas

- 1 2008 m. spalio 1 d. sprendimu C(2008) 5476 galutinis dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (Byla COMP/C.39181 – Žvakių vaškas) (toliau – ginčijamas sprendimas) Europos Bendrijų Komisija konstatavo, kad ieškovės RWE AG ir *RWE Dea AG* (toliau kartu vadinamos RWE) kartu su kitomis įmonėmis pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį ir Europos ekonominės erdvės susitarimo (EEE) 53 straipsnio 1 dalį, nes dalyvavo kartelyje, veikiančiame EEE parafino vaško rinkoje ir Vokietijos parafino šlamo rinkoje.
- 2 Ginčijamo sprendimo adresatės yra ieškovės ir šios bendrovės: *ENI SpA*, *Esso Deutschland GmbH*, *Esso Société anonyme française*, *ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA* ir *Exxon Mobil Corp.* (toliau kartu vadinamos *ExxonMobil*), *H&R ChemPharm GmbH*, *H&R Wax Company Vertrieb GmbH* ir *Hansen & Rosenthal KG* (toliau kartu vadinamos H&R), *Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG*, *MOL Nyrt.*, *Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA*, *Repsol Petróleo SA* ir *Repsol YPF SA* (toliau kartu vadinamos *Repsol*), *Sasol Wax GmbH*, *Sasol Wax. International AG*, *Sasol Holding in Germany GmbH* ir *Sasol Ltd* (toliau kartu vadinamos *Sasol*), *Shell Deutschland Oil GmbH*, *Shell Deutschland Schmierstoff GmbH*, *Deutsche Shell GmbH*, *Shell International Petroleum Company Ltd*, *The Shell Petroleum Company Ltd*, *Shell Petroleum NV* ir *The Shell Transport and Trading Company Ltd* (toliau kartu vadinamos *Shell*) ir *Total SA* ir *Total France SA* (toliau kartu vadinamos *Total*) (ginčijamo sprendimo 1 konstatuojamoji dalis).
- 3 Parafino vaškas išgaunamas iš žalios naftos ją rafinuojant. Parafino vaškas naudojamas produktų, kaip antai žvakių, chemikalų, padangų, kelių transporto priemonėms skirtų produktų gamybai ir gumos, pakuočių, lipnių medžiagų ir kramtomosios gumos pramonėje (ginčijamo sprendimo 4 konstatuojamoji dalis).
- 4 Parafino šlamos yra parafino vaško gamybai reikalinga žaliava. Parafino šlamos gaunamas perdirbimo įmonėse kaip šalutinis produktas gaminant bazinę alyvą iš žalios naftos. Jis parduodamas ir galutiniams klientams, pavyzdžiui, medžio drožlių plokščių gamintojams (ginčijamo sprendimo 5 konstatuojamoji dalis).
- 5 Komisija pradėjo tyrimą po to, kai 2005 m. kovo 17 d. laišku *Shell Deutschland Schmierstoff* jai pranešė apie kartelio egzistavimą ir pateikė prašymą atleisti nuo baudų pagal Komisijos pranešimą apie atleidimą nuo baudų ir baudų sumažinimą kartelių atveju (OL C 45, 2002, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 155; toliau – 2002 m. pranešimas dėl bendradarbiavimo) (ginčijamo sprendimo 72 konstatuojamoji dalis).
- 6 2005 m. balandžio 28 ir 29 d. Komisija atliko patikrinimus vietoje „H&R / Tudapetrol“, ENI, MOL ir grupėms *Sasol*, *ExxonMobil*, *Repsol* ir *Total* priklausiusių bendrovių patalpose pagal 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [EB] 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 20 straipsnio 4 dalį (ginčijamo sprendimo 75 konstatuojamoji dalis). Ieškovių patalpose nebuvo atlikta patikrinimų.
- 7 2007 m. gegužės 25 d. Komisija išsiuntė pranešimą apie kaltinimus šio sprendimo 2 punkte išvardytoms bendrovėms, įskaitant ieškoves (ginčijamo sprendimo 85 konstatuojamoji dalis). 2007 m. rugpjūčio 13 d. raštu ieškovės atsakė į pranešimą apie kaltinimus.

- 8 2007 m. gruodžio 10 ir 11 d. Komisija surengė žodinių bylos nagrinėjimą, dalyvavo ieškovės (ginčijamo sprendimo 91 konstatuojamoji dalis).
- 9 Ginčijamame sprendime, atsižvelgusi į turimus įrodymus, Komisija nusprendė, kad adresatės, kurios sudaro EEE parafino vaško ir parafino šlamo gamintojų daugumą, dalyvavo darant vieną, sudėtinį ir tęstinį EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimą, kuris apėmė EEE teritoriją. Ši pažeidimą sudaro susitarimai ar suderinti veiksmai dėl kainų nustatymo, keitimasis slapta komercine informacija, susijusia su parafino vašku, ir jos atskleidimas. RWE (vėliau – *Shell*), *ExxonMobil*, *MOL*, *Repsol*, *Sasol* ir *Total* pažeidimas dėl parafino vaško susijęs ir su klientų ar rinkų pasidalijimu. Be to, RWE, *ExxonMobil*, *Sasol* ir *Total* padarytas pažeidimas susijęs ir su Vokietijos rinkoje galutiniams klientams parduotu parafino šlamu (ginčijamo sprendimo 2, 95, 328 konstatuojamosios dalys ir 1 straipsnis).
- 10 Neteisėtas elgesys buvo matyti per antikonkurencinius susitikimus, dalyvių vadintus „techniniais susitikimais“ ar kartais „Blauer Salon“ susitikimais, ir per „parafino šlamo susitikimus“, kurie buvo skirti būtent su parafino šlamu susijusiems klausimams.
- 11 Šiuo atveju skirtos baudos apskaičiuotos, remiantis Pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punktą skirtų baudų apskaičiavimo gairėmis (OL C, 210, 2006, p. 2; toliau – 2006 m. gairės), galiojusiomis pranešimo apie kaltinimus šio sprendimo 2 punkte nurodytoms bendrovėms pateikimo momentu.
- 12 Ginčijamame sprendime išdėstytos, be kita ko, tokios nuostatos:

„1 straipsnis

Šios įmonės pažeidė [EB] 81 straipsnio 1 dalį ir nuo 1994 m. sausio 1 d. EEE susitarimo 53 straipsnį, nes per nurodytus laikotarpius dalyvavo sudarant tęstinį susitarimą ir (arba) atliko suderintus veiksmus bendrosios rinkos, o nuo 1994 m. sausio 1 d. ir EEE parafino vaško sektoriuje:

<...>

RWE-Dea AG: nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2002 m. birželio 30 d.;

RWE AG: nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2002 m. birželio 30 d.;

<...>

Šių įmonių pažeidimas susijęs ir su Vokietijos rinkoje galutiniams klientams parduotu parafino šlamu per nurodytus laikotarpius:

<...>

RWE-Dea AG: nuo 1997 m. spalio 30 d. iki 2002 m. birželio 30 d.;

RWE AG: nuo 1997 m. spalio 30 d. iki 2002 m. birželio 30 d.;

<...>

2 straipsnis

Už 1 straipsnyje nurodytus pažeidimus skiriamos tokios baudos:

ENI SpA: 29 120 000 EUR;

Esso Société anonyme française: 83 588 400 EUR,

iš kurių bendrai ir solidariai su:

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA ir *ExxonMobil Corporation* atsako už 34 670 400 EUR sumokėjimą, iš kurių bendrai ir solidariai su *Esso Deutschland GmbH* atsako už 27 081 600 EUR sumokėjimą;

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 EUR;

Hansen & Rosenthal KG bendrai ir solidariai su *H&R Wax Company Vertrieb GmbH*: 24 000 000 EUR,

iš kurių bendrai ir solidariai su:

H&R ChemPharm GmbH atsako už 22 000 000 EUR sumokėjimą,

MOL Nyrt.: 23 700 000 EUR;

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA bendrai ir solidariai su *Repsol Petróleo SA* ir *Repsol YPF SA*: 19 800 000 EUR;

Sasol Wax GmbH: 318 200 000 EUR,

iš kurių bendrai ir solidariai su:

Sasol Wax International AG, *Sasol Holding in Germany GmbH* ir *Sasol Limited* atsako už 250 700 000 EUR sumokėjimą;

Shell Deutschland Oil GmbH, *Shell Deutschland Schmierstoff GmbH*, *Deutsche Shell GmbH*, *Shell International Petroleum Company Limited*, *the Shell Petroleum Company Limited*, *Shell Petroleum NV* ir *the Shell Transport and Trading Company Limited*: 0 EUR;

RWE-Dea AG bendrai ir solidariai su *RWE AG*: 37 440 000 EUR;

Total France SA bendrai ir solidariai su *Total SA*: 128 163 000 EUR.“

2. RWE grupės bendros įmonės *Shell & Dea Oil* struktūra

- 13 Ieškovių atsakomybė kyla dėl *Dea Mineraloel AG*, dabar – *Dea Mineraloel GmbH* (toliau – *Dea Mineraloel*), darbuotojų elgesio.
- 14 Nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2002 m. sausio 2 d. dukterinės bendrovės *Dea Mineraloel* 100 % kapitalo priklausė *RWE-Dea Aktiengesellschaft für Mineraloel und Chemie*, jos pavadinimas vėliau pakeistas į *RWE Dea*. *RWE Dea* – tai dukterinė bendrovė, kurios 99,4 % kapitalo priklausė *RWE AG*.
- 15 2002 m. sausio 2 d. *Deutsche Shell* kartu su *RWE Dea* įgijo bendrą *Dea Mineraloel* kontrolę, įsigydamos 50 % *Dea Mineraloel* kapitalo dalį. Koncentracijos leidimas buvo išduotas 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimu C (2001) 4526 galutinis, kuriuo koncentracija pripažįstama suderinama su bendrąja rinka ir EEE susitarimu (byla COMP/M.2389 – *Shell/Dea*) (toliau – sprendimas leisti koncentraciją). Taigi *Dea Mineraloel* tapo bendra įmone (jos pavadinimas pakeistas į *Shell & Dea Oil*), po 50 % jos kapitalo priklausė *Deutsche Shell* ir *RWE Dea* ir ji sujungė šių bendrovių naftos ir naftos chemijos sektoriaus veiklą.

- 16 2002 m. liepos 1 d. *Shell* įgijo likusią 50 % bendros įmonės *Shell & Dea Oil* kapitalo dalį. 2003 m. *Shell & Dea Oil* pavadinimas pakeistas į *Shell Deutschland Oil*. 2004 m. balandžio 1 d. *Shell Deutschland Oil* „vaško“ veikla buvo perduota jai 100 % priklausančiai dukterinei bendrovei *Shell Deutschland Schmierstoff*.

Procesas ir šalių reikalavimai

- 17 2008 m. gruodžio 15 d. Pirmosios instancijos teismo (dabar – Bendrasis Teismas) kanceliarijai ieškovės pateikė šį ieškinį.
- 18 Remdamasis teisėjo pranešėjo pranešimu Bendrasis Teismas (trečioji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį. Taikydamas Procedūros reglamento 64 straipsnyje numatytas proceso organizavimo priemonės jis paprašė šalių raštu atsakyti į tam tikrus klausimus ir pateikti tam tikrus dokumentus. Šalys šį prašymą įvykdė per nustatytą terminą.
- 19 Per 2012 m. kovo 20 d. posėdį išklaustytos šalys ir jų atsakymai į Bendrojo Teismo pateiktus klausimus.
- 20 Atsižvelgdamas į faktines sąsajas su bylomis T-540/08, *Esso ir kt. prieš Komisiją*, T-541/08, *Sasol ir kt. prieš Komisiją*, T-544/08, *Hansen & Rosenthal ir H&R Wax Company Vertrieb prieš Komisiją*, T-548/08, *Total prieš Komisiją*, T-550/08, *Tudapetrol prieš Komisiją*, T-551/08, *H&R ChemPharm prieš Komisiją*, T-558/08, *ENI prieš Komisiją*, T-562/08, *Repsol YPF Lubricantes y especialidades ir kt. prieš Komisiją*, ir T-566/08, *Total Raffinage Marketing prieš Komisiją*, ir į pateiktų teisinių klausimų panašumą Bendrasis Teismas nusprendė šioje byloje sprendimą priimti tik įvykus posėdžiams minėtose susijusiose bylose; paskutinis posėdis įvyko 2013 m. liepos 3 d.
- 21 Ieškovės Bendrojo Teismo prašo:
- panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnį, kiek juo konstatuojama, kad jos pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį ir EEE susitarimo 53 straipsnį,
 - panaikinti ginčijamo sprendimo 2 straipsnį, kiek juo skirta joms 37 440 000 EUR bauda,
 - nepatenkinus šių reikalavimų, sumažinti joms skirtos baudos dydį,
 - priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.
- 22 Komisija Bendrojo Teismo prašo:
- atmesti ieškinį,
 - priteisti iš ieškovių bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

- 23 Grįsdamos savo ieškinį ieškovės nurodo tris pagrindus. Pirmasis pagrindas siejamas su EB 81 straipsnio 1 dalies ir Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punkto pažeidimu, nes tariamai klaidingai buvo konstatuota, kad, pirma, ieškovės ir, antra, *Dea Mineraloel* ar *Shell & Dea Oil* sudaro ekonominę vienetą. Antrasis subsidiariai pateiktas pagrindas siejamas su vienodo požiūrio principo pažeidimu, nes buvo klaidingai pritaikytas 2002 m. pranešimas dėl bendradarbiavimo, o būtent *Shell* prašymo dėl bendradarbiavimo nauda nebuvo suteikta ieškovėms. Trečiasis subsidiariai pateiktas pagrindas siejamas su Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 ir 3 dalių pažeidimu, nes tariamai nebuvo laikytasi baudos dydžio nustatymo principų.

1. *Dėl pirmojo ieškinio pagrindo, siejamo su tariamai klaidingu konstatavimu, kad ieškovės ir „Dea Mineraloel“ ar „Shell & Dea Oil“ sudaro ekonominę vienetą*

- 24 Ieškovės teigia, kad priskirdama joms atsakomybę už pažeidimą, kurį darė *Dea Mineraloel* nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2002 m. sausio 2 d., ir pažeidimą, kurį darė *Shell & Dea Oil* nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d. (toliau – bendros įmonės laikotarpis), Komisija pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį ir Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punktą, nes klaidingai aiškino įmonės sąvoką, kaip ji suprantama pagal EB 81 straipsnį.

Pirminės pastabos

- 25 Kalbant apie solidarią patronuojančiosios bendrovės atsakomybę už dukterinės bendrovės ar jai priklausančios bendros įmonės elgesį, reikia priminti, kad aplinkybės, jog dukterinė bendrovė ar bendra įmonė turi atskirą teisinį subjektiškumą, nepakanka atmesti tai, kad jos elgesys gali būti inkriminuotas patronuojančiajai bendrovei (šiuo klausimu žr. 1972 m. liepos 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Imperial Chemical Industries prieš Komisiją*, 48/69, Rink. p. 619, 132 punktą).
- 26 Sąjungos konkurencijos teisė susijusi su įmonių veikla, o įmonės sąvoka apima bet kokią ekonominę veiklą vykdančią subjektą, neatsižvelgiant į šio subjekto teisinį statusą ir jo finansavimo būdą (2009 m. rugsėjo 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją*, C-97/08 P, Rink. p. I-8237, 54 punktas ir 2011 m. liepos 13 d. Bendrojo Teismo sprendimo *General Technic-Otis ir kt. prieš Komisiją*, T-141/07, T-142/07, T-145/07 ir T-146/07, Rink. p. II-4977, 53 punktas).
- 27 Sąjungos teismas taip pat pažymėjo, kad įmonės sąvoka šiame kontekste turi būti suprantama kaip reiškianti ekonominę vienetą, net jeigu teisės požiūriu ši ekonominę vienetą sudaro keli fiziniai ar juridiniai asmenys (žr. 1984 m. liepos 12 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hydrotherm Gerätebau*, 170/83, Rink. p. 2999, 11 punktą ir 26 punkte minėto Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją* 55 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką; 2000 m. birželio 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *DSG prieš Komisiją*, T-234/95, Rink. p. II-2603, 124 punktą). Taigi jis yra pabrėžęs, kad, taikant konkurencijos taisykles, formalus dviejų bendrovių atskyrimas dėl to, kad jos turi atskirą teisinį subjektiškumą, nėra lemiamas veiksnys, o svarbiausia tai, ar jos rinkoje elgiasi vienodai. Vadinasi, gali prireikti nustatyti, ar dvi, ar kelios bendrovės, turinčios atskirą teisinį subjektiškumą, sudaro vieną įmonę ar ekonominę vienetą, kuris rinkoje elgiasi vienodai, ar jam priklauso (25 punkte minėto Sprendimo *Imperial Chemical Industries prieš Komisiją* 140 punktas; 2005 m. rugsėjo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *DaimlerChrysler prieš Komisiją*, T-325/01, Rink. p. II-3319, 85 punktas ir 26 punkte minėto Sprendimo *General Technic-Otis ir kt. prieš Komisiją* 54 punktas).
- 28 Kai toks ekonominis vienetas pažeidžia konkurencijos taisykles, pagal asmeninės atsakomybės principą būtent jis turi atsakyti už šį pažeidimą (26 punkte minėto Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją* 56 punktas ir 26 punkte minėto Sprendimo *General Technic-Otis ir kt. prieš Komisiją* 55 punktas).
- 29 Dukterinės bendrovės elgesys gali būti inkriminuotas patronuojančiajai bendrovei dėl to, kad jos priklauso tai pačiai įmonei, jei ši dukterinė bendrovė pati nesprendžia dėl savo elgesio rinkoje, nes jai šiuo klausimu lemiamą įtaką daro patronuojančioji bendrovė, atsižvelgiant visų pirma į ekonominius, organizacinius ir teisinius šių dviejų teisės subjektų ryšius (šiuo klausimu žr. 26 punkte minėto Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją* 58 punktą ir 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją*, T-9/99, Rink. p. II-1487, 527 punktą).
- 30 Dukterinės bendrovės elgesiui rinkoje patronuojančioji bendrovė daro lemiamą įtaką, be kita ko, tuo atveju, kai dukterinė bendrovė iš esmės laikosi nurodymų, kuriuos jai šiuo atžvilgiu duoda patronuojančioji bendrovė (25 punkte minėto sprendimo *Imperial Chemical Industries prieš Komisiją* 133, 137 ir 138 punktai ir 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Metsä-Serla ir kt. prieš Komisiją*, C-294/98 P, Rink. p. I-10065, 27 punktas).

- 31 Dukterinės bendrovės elgesiui rinkoje patrunuojančioji bendrovė iš principo taip pat daro lemiamą įtaką, jei ji turi tik teisę apibrėžti ar patvirtinti tam tikrus strateginius komercinius sprendimus, prireikus naudodamasi savo atstovais dukterinės bendrovės organuose, o teisė apibrėžti dukterinės bendrovės komercinę politiką *stricto sensu* yra suteikta ją administruoti turintiems vadovams, kuriuos pasirenka patrunuojančioji bendrovė ir kurie atstovauja jos komerciniams interesams ir juos puoselėja (šiuo klausimu žr. 2011 m. rugsėjo 9 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Alliance One International prieš Komisiją*, T-25/06, Rink. p. II-5741, 138 ir 139 punktus).
- 32 Jei dukterinės bendrovės ir jos patrunuojančiosios bendrovės elgesio rinkoje vienodumas užtikrinamas, be kita ko, šio sprendimo 30 ir 31 punktuose aprašytais atvejais arba kitais bendroves siejančiais ekonominiais, organizaciniais ir teisiniais ryšiais, jos sudaro tą patį ekonominį vienetą, taigi vieną įmonę pagal teismo praktiką, minėtą šio sprendimo 27 punkte. Aplinkybė, kad patrunuojančioji bendrovė ir jos dukterinė bendrovė sudaro vieną įmonę, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį, leidžia Komisijai sprendimą, kuriuo skiriamos baudos, adresuoti patrunuojančiajai bendrovei, nekeliant reikalavimo įrodyti asmeninį šios bendrovės dalyvavimą darant pažeidimą (šiuo klausimu žr. 26 punkte minėto Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją* 59 punktą).
- 33 Šio sprendimo 25–32 punktuose minėta teismo praktika taip pat taikoma priskiriant atsakomybę vienai ar kelioms patrunuojančiosioms bendrovėms už bendros įmonės padarytą pažeidimą (26 punkte minėto Sprendimo *General Technic-Otis ir kt. prieš Komisiją* 52–56 punktai).
- 34 Atsižvelgiant į šias taisykles, reikia išnagrinėti ieškovių argumentus ir ginčijamame sprendime padarytų išvadų teisingumą, kiek tai susiję su jų pripažinimu atsakingomis už *Dea Mineraloel*, kurios 100 % kapitalo priklauso ieškovėms (pirma dalis), ir *Shell & Dea Oil*, kurios 50 % kapitalo priklauso ieškovėms (antra dalis), veiksnius.

Dėl pirmos dalies, susijusios su ieškovių pripažinimu atsakingomis už „Dea Mineraloel“ padarytą pažeidimą (iki 2002 m. sausio 2 d.)

Dėl ginčijamo sprendimo

- 35 Ginčijamame sprendime Komisija nurodė:

„<...>

(545) Kad būtų daroma lemiamą įtaka dukterinės bendrovės komercinei politikai nėra būtina vykdyti dukterinės bendrovės veiklos kasdieninį valdymą. Dukterinės bendrovės valdymas gali būti patikėtas pačiai dukterinei bendrovei, tačiau tai neužkertą kelio patrunuojančiajai bendrovei nustatyti tikslų ir politikos, turinčių įtakos grupės veiklai ir nuoseklumui, ir bausti už bet kokį šiems tikslams ir politikai priešingą elgesį. RWE pripažįsta, kad RWE AG sprendavo bendro pobūdžio klausimus, kaip antai susijusius su strategija, planavimu, kontrole ir finansavimu, RWE grupės vardu ir gaudavo technines ataskaitas. RWE taip pat pareiškia, kad nei [RWE Dea] [valdyba], nei stebėtojų taryba nedarė įtakos *Dea Mineraloel* veiklai, jos buvo suinteresuotos *Dea Mineraloel* veikla <...>, susijusia su kapitalu, maržos / pelno pokyčiais, rizika ir t. t., ir kad jos rėmėsi gaunamomis ataskaitomis, kurios atrodė tikslios, ir dėl to nebuvo reikalo vykdyti aktyvios šios veiklos priežiūros <...> Šie pareiškimai įrodo, kad [ieškovės] buvo suinteresuotos ir linkusios kontroliuoti bent jau strateginius ir finansinius savo dukterinių bendrovių klausimus ir kad jos iš tikrųjų vykdė tam tikrų strateginių klausimų (tam tikrą) kontrolę panaudodamos ir ataskaitų sistemą.

(546) Argumentai, kad parafino vaškas RWE turėjo tik ribotą reikšmę ir kad gautos ataskaitos atrodė tikslios, todėl RWE AG arba [RWE Dea] aktyviai nekontroliavo *Dea Mineraloel* veiklos, nėra pakankami įtikinti faktiniu dukterinės bendrovės savarankiškumu. Tai, kad pati patrunuojančioji

bendrovė nedalyvavo įvairioje veikloje, neturi lemiamos reikšmės sprendžiant, ar ji su veiklą vykdančiais grupės subjektais sudaro vieną ekonominį vienetą. Užduočių pasiskirstymas bendrovių grupėje yra įprasta praktika. Ekonominis vienetas pagal apibrėžimą vykdo visas pagrindines ekonominio subjekto funkcijas juridiniuose asmenyse, iš kurių jis sudarytas. <...>

(553) Todėl Komisija daro išvadą, kad RWE AG ir [RWE Dea] nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2002 m. sausio 1 d. darė lemiamą įtaką ir faktiškai kontroliavo [Dea Mineraloel], [todėl] jos yra pažeidimą padariusios įmonės dalis.“

Dėl ekonominio vieneto, kurį sudaro dukterinė bendrovė ir jos vienintelė patronuojančioji bendrovė, egzistavimo prezumpcijos

- 36 Reikia priminti, kad tuo konkrečiu atveju, kai patronuojančiajai bendrovei priklauso 100 % jos Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimą padariusios dukterinės bendrovės kapitalo, pirma, ši patronuojančioji bendrovė gali daryti lemiamą įtaką šios dukterinės bendrovės elgesiui ir, antra, egzistuoja nuginčijama prezumpcija, kad ši patronuojančioji bendrovė iš tikrųjų daro lemiamą įtaką savo dukterinės bendrovės elgesiui. Tokiomis aplinkybėmis Komisijai pakanka įrodyti, jog patronuojančiajai bendrovei priklauso visas jos dukterinės bendrovės kapitalas, kad būtų preziumuojama, jog patronuojančioji bendrovė daro lemiamą įtaką jos komercinei politikai. Tada Komisija gali pripažinti, kad patronuojančioji bendrovė solidariai atsakinga už dukterinei bendrovei skirtos baudos sumokėjimą, nebent ši patronuojančioji bendrovė, kuri turi paneigti šią prezumpciją, pateiktų pakankamų įrodymų, patvirtinančių, kad dukterinė bendrovė rinkoje elgiasi savarankiškai (žr. 26 punkte minėto Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją* 60 ir 61 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką).
- 37 Be to, remiantis teismo praktika, atsakomybės prezumpcija, kurią lemia tai, kad vienai bendrovei priklauso visas kitos bendrovės kapitalas, taikoma ne tik tuo atveju, kai yra tiesioginis ryšys tarp patronuojančiosios bendrovės ir jos dukterinės bendrovės, bet ir tuo atveju, kaip yra ir šioje byloje, kai ryšys yra netiesioginis dėl kitos bendrovės tarpininkavimo (2011 m. sausio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo *General Química ir kt. prieš Komisiją*, C-90/09 P, Rink. p. I-1, 90 punktas).
- 38 Patronuojančiosios bendrovės, turinčios beveik visą savo dukterinės bendrovės kapitalą, situacija iš principo yra analogiška vienintelio savininko situacijai, kiek tai susiję su jos galia daryti lemiamą įtaką dukterinės bendrovės elgesiui, atsižvelgiant į ekonominius, organizacinius ir teisinius ryšius, kurie ją sieja su minėta dukterine bendrove. Todėl šioje situacijoje Komisija turi teisę taikyti tas pačias įrodinėjimo taisykles, t. y. remtis prezumpcija, kad minėta patronuojančioji bendrovė iš tikrųjų pasinaudojo galimybe daryti lemiamą įtaką savo dukterinės bendrovės elgesiui. Žinoma, negalima atmesti fakto, kad tam tikrais atvejais smulkūs dukterinės bendrovės akcininkai gali turėti teisių, dėl kurių būtų galima ginčyti minėtą analogiją. Vis dėlto, be to, kad tokios teisės paprastai nėra susijusios su labai mažomis kapitalo dalimis, kaip antai nagrinėjamomis šioje byloje, ieškovės šiuo atveju nepateikė jokių duomenų šiuo klausimu (žr. 2011 m. birželio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Arkema France ir kt. prieš Komisiją*, T-217/06, Rink. p. II-2593, 53 punktą).
- 39 Jei prezumpcija nepaneigta, Komisija gali daryti išvadą, kad dukterinė bendrovė ir tiesioginės ir netiesioginės patronuojančiosios bendrovės sudaro tą patį ekonominį vienetą, taigi vieną įmonę, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 27 punkte minėtą teismo praktiką. Aplinkybė, kad patronuojančiosios bendrovės ir dukterinė bendrovė sudaro vieną įmonę, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį, leidžia Komisijai sprendimą, kuriuo skiriamos baudos, adresuoti patronuojančiosioms bendrovėms, nekeltant reikalavimo įrodyti asmeninį jų dalyvavimą darant pažeidimą (žr. šio sprendimo 32 punkte nurodytą teismo praktiką).
- 40 Remiantis teismo praktika, tam, kad paneigtų šio sprendimo 36 punkte nurodytą prezumpciją, ieškovės turi pateikti visus įrodymus, susijusius su jų ir *Dea Mineraloel* organizaciniais, ekonominiais ir teisiniais ryšiais, kurie, jų manymu, gali patvirtinti, jog jos nesudaro vieno ekonominio vieneto. Savo vertinime

Bendrasis Teismas turi atsižvelgti į visus pateiktus įrodymus, kurių pobūdis ir reikšmė gali skirtis – nelygu, kokios kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybės (2007 m. gruodžio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją*, T-112/05, Rink. p. II-5049, 65 punktas).

- 41 Nagrinėjama prezumpcija grindžiama nuomone, kad, pirma, išskyrus visiškai išimtines aplinkybes, visą dukterinės bendrovės kapitalą turinti bendrovė vien dėl tokios kapitalo dalies gali daryti lemiamą įtaką šios dukterinės bendrovės elgesiui ir, antra, faktinio nepasinaudojimo šia įtakos teise paprastai prasmingiausia ieškoti subjektų, kuriems ši prezumpcija taikoma, atveju (2011 m. rugsėjo 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją*, C-521/09 P, Rink. p. I-8947, 60 punktas).
- 42 Be to, tokios prezumpcijos taikymą pateisina tai, kad tuo atveju, kai patronuojančioji bendrovė yra vienintelė dukterinės bendrovės akcininkė, ji turi visas reikiamas priemones, kad dukterinės bendrovės komercinį elgesį padarytų panašų į savąjį. Konkrečiai kalbant, būtent vienintelis akcininkas iš principo apibrėžia dukterinės bendrovės savarankiškumo mastą priimdamas jos įstatus, parenka jos administratorius ir priima ar patvirtina dukterinės bendrovės strateginius komercinius sprendimus, prireikus skirdamas atstovus į jos organus. Be to, patronuojančiąją bendrovę ir dukterinę bendrovę sudarantis ekonominis vienetas paprastai yra saugomas ir iš valstybių narių bendrovių teisės kylandžių pareigų, pavyzdžiui, pareigos vykdyti konsoliduotą apskaitą, dukterinės bendrovės pareigos periodiškai atsiskaityti už savo veiklą patronuojančiajai bendrovei ir to, kad dukterinės bendrovės metines apskaitas tvirtina visuotinis susirinkimas, kurį sudaro tik patronuojančioji bendrovė, o tai būtinai reiškia, kad patronuojančioji bendrovė bent jau bendrai prižiūri dukterinės bendrovės komercinę veiklą.
- 43 Taigi patronuojančiosios bendrovės daromos faktinės lemiamos įtakos dukterinės bendrovės komerciniam elgesiui prezumpcijos taikymas pateisinamas, jei ji apima tipines situacijas, kiek tai susiję su dukterinės bendrovės ir vienintelės patronuojančiosios bendrovės santykiais, numatant, kad tai, jog visas ar beveik visas dukterinės bendrovės kapitalas priklauso vienintelei patronuojančiajai bendrovei, iš principo reiškia, kad jos rinkoje elgiasi vienodai.
- 44 Vis dėlto suinteresuotosios bendrovės, gavusios pranešimą apie kaltinimus, turi galimybę įrodyti, kad normaliai neveikė šio sprendimo 42 punkte aprašytas mechanizmas, kuris paprastai lemia dukterinės bendrovės komercinio elgesio atitiktį jos patronuojančiosios bendrovės komerciniam elgesiui, todėl buvo išardyta grupės ekonominė vienybė.

Dėl ieškovių argumentų, susijusių su prezumpcijos paneigimu

- 45 Nagrinėjamu atveju ieškovės neginčija, kad remdamasi tuo, jog visas *Dea Mineraloel* kapitalas priklausė *RWE Dea*, o 99,4% pastarosios bendrovės kapitalo priklausė *RWE AG*, Komisija galėjo preziumuoti, kad, kol nebuvo įrodyta priešingai, jos iš tikrųjų darė lemiamą įtaką *Dea Mineraloel* komerciniam elgesiui.
- 46 Vis dėlto jos teigia, kad atsakyme į pranešimą apie kaltinimus jos pateikė pakankamai įrodymų prezumpcijai paneigti.

– Dėl *Dea Mineraloel* veiklos savarankiškumo

- 47 Ieškovės teigia, jog Komisija ginčijamame sprendime padarė klaidingą išvadą, kad, norint pripažinti patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos darymą dukterinės bendrovės komerciniam elgesiui, nereikėjo dukterinės bendrovės einamųjų reikalų valdymo „kontrolės“. Taigi jų atsakymuose į pranešimą apie kaltinimus pateiktų argumentų pakanka prezumpcijai paneigti.

- 48 Pirma, ieškovės pažymi, kad RWE AG, kaip pagrindinė grupės bendrovė, sutelkė dėmesį į grupės valdymo užduotis, pavyzdžiui, strategiją, planavimą, kontrolę ir finansavimą. RWE AG nedarė jokios įtakos *RWE Dea* ar *Dea Mineraloel* veiklai.
- 49 Šiuo klausimu Bendrasis teismas jau yra nusprendęs, kad tai, jog dukterinė bendrovė turi savo vietos administraciją ir priemones, savaime neįrodo, kad savo elgesį rinkoje ji apibrėžia nepriklausomai nuo patronuojančiosios bendrovės. Dukterinių bendrovių ir jų patronuojančiųjų bendrovių užduočių pasiskirstymas ir ypač tai, kad valdymas patikėtas 100 % priklausančios dukterinės bendrovės vietos vadovams, yra didelių įmonių, kurias sudaro daug dukterinių bendrovių, kurios galiausiai priklauso tai pačiai vadovaujančiai įmonei, įprasta praktika. Todėl tuo atveju, kai visas arba beveik visas dukterinės bendrovės, tiesiogiai dalyvavusios darant pažeidimą, kapitalas yra valdomas, šiuo klausimu pateikti įrodymai negali paneigti prezumpcijos, kad patronuojančioji bendrovė ir vadovaujanti bendrovė daro faktinę lemiamą įtaką dukterinės bendrovės elgesiui (šiuo klausimu žr. 31 punkte minėto Sprendimo *Alliance One International prieš Komisiją* 130 ir 131 punktus).
- 50 Beje, tokį požiūrį pateisina tai, kad tuo atveju, kai 100 % arba beveik visas dukterinės bendrovės kapitalas priklauso vienai patronuojančiajai bendrovei, iš principo yra vienas komercinis interesas, o dukterinės bendrovės organų narius skiria vienas akcininkas, kuris gali duoti jiems bent jau neformalius nurodymus ir nustatyti rezultatų kriterijus. Todėl tokiu atveju dukterinės bendrovės ir patronuojančiosios bendrovės vadovus būtinai sieja pasitikėjimo ryšys, o minėti vadovai būtinai atstovauja tik esamiems komerciniams, t. y. patronuojančiosios bendrovės, interesams ir juos puoselėja (taip pat žr. šio sprendimo 31 punktą). Taigi patronuojančiosios bendrovės ir jos dukterinės bendrovės elgesio rinkoje vienodumas užtikrinamas nepaisant dukterinės bendrovės vadovams suteikto savarankiškumo, susijusio su pastarosios bendrovės valdymu, kuris priklauso nuo jos komercinės politikos *stricto sensu* apibrėžimo. Be to, paprastai būtent vienintelis akcininkas pats pagal savo interesus apibrėžia dukterinės bendrovės sprendimų priėmimo tvarką ir nusprendžia, koks turi būti jos veiklos savarankiškumo mastas, o tai jis gali panorėjęs pakeisti pakeisdamas dukterinės bendrovės veikimą reglamentuojančias taisykles arba įvykdydamas restruktūrizaciją ar net sukurdamas neformalią sprendimų priėmimo struktūrą. Todėl dukterinės bendrovės vadovai naudodamiesi savarankiškumis savo kompetencijomis iš principo taip užtikrina tai, kad dukterinės bendrovės komercinis elgesys atitiktų likusios grupės dalies komercinį elgesį.
- 51 Antra, reikia pridurti, kad ieškovių nurodytus duomenis apima tai, kaip suprantamas decentralizuotas valdymas, kuris būdingas didelėms įmonėms, vykdančioms diversifikuotą veiklą, ir jie neparodo išimtinių aplinkybių buvimo. Atvirkščiai, ieškovės pripažįsta, kad RWE AG grupės vardu sutelkė dėmesį į tokius klausimus, kaip strategija, planavimas, kontrolė ir finansavimas, ir gaudavo technines ataskaitas iš *Dea Mineraloel*, o *RWE Dea* domėjosi *Dea Mineraloel* veikla, susijusia su kapitalu, maržų ar pelno pokyčiais ir rizika.
- 52 Trečia, anot ieškovių, Komisija ginčijamame sprendime buvo nenuosekli, nes nagrinėjo valdymą, atsakomybę už BP ir *Mobil* bendros įmonės veiksmus (ginčijamo sprendimo 374 konstatuojamoji dalis) priskirdama šioms patronuojančiosioms bendrovėms. Tačiau Komisija atsisakė atsižvelgti į *Dea Mineraloel* veikimo savarankiškumą.
- 53 Šiuo klausimu reikia pabrėžti (taip pat žr. šio ieškinio pagrindo antros dalies nagrinėjimą), kad kiekvienos patronuojančiosios bendrovės atitinkama teisė valdyti bendrą įmonę yra svarbus veiksnys vertinant atsakomybę už bendros įmonės padarytą pažeidimą priskyrimą patronuojančiosioms bendrovėms, nes bendros įmonės bendras valdymas parodo, kad bendra įmonė ir patronuojančiosios bendrovės, vykdančios šį bendrą valdymą, sudaro ekonominį vienetą. Vis dėlto *Dea Mineraloel* yra ne bendra įmonė, o dukterinė bendrovė, kurios 100 % kapitalo priklauso *RWE Dea*, kuriai taikomos kitokios įrodinėjimo taisyklės dėl to, kad yra tik vienas akcininkas ir vienas komercinis interesas, ir dėl to, kad visus vadovus tiesiogiai ar netiesiogiai skiria viena patronuojančioji bendrovė (žr. šio sprendimo 42 ir 50 punktus).

- 54 Todėl neturi reikšmės argumentas, siejamas su atsakomybės už bendros įmonės, kurią įkūrė BP ir *Mobil*, padarytą pažeidimą pripažinimo nagrinėjimu.
- 55 Darytina išvada, kad turi būti atmesti ieškovių argumentai, siejami su *Dea Mineraloel* veikimo savarankiškumu, nes jais negali būti įrodyta, jog jos ir ieškovių ekonominė vienybė buvo išardyta.
- Dėl įtakos parafino vaško veiklai nedarymo ir nedidelės šių produktų pardavimų procentinės dalies *Dea Mineraloel* apyvartoje
- 56 Ieškovės teigia, kad RWE AG nedavė jokių nurodymų bendrovei *Dea Mineraloel* dėl einamųjų reikalų tvarkymo. Tik norint įgyvendinti didelius projektus, turinčius didelę reikšmę visai grupei, reikėjo gauti RWE AG valdybos ir stebėtojų tarybos sutikimą. Kadangi „parafino vaško“ veikla niekada nebuvo svarbi visai grupei, minėti RWE AG organai niekada nenagrinėjo klausimų, susijusių su šios srities valdymu.
- 57 Ieškovės taip pat pažymi, kad nei *RWE Dea* valdyba, nei stebėtojų taryba nedarė įtakos *Dea Mineraloel* „parafino vaško“ veiklai ir nedavė jai nurodymų dėl šios veiklos. Be to, kiek tai susiję su parafino vaško gamyba, *RWE Dea* valdyba žinojo tik apie kas savaitę pateikiamus apskaitos dokumentus, kuriuose apibendrinami *Mineralölwerk Grasbrook* veiklos rezultatai. Šie kas savaitiniai apskaitos dokumentai iš esmės atitiko buhalterijos pateikiamus mėnesinius rezultatus. Būtent todėl *RWE Dea* valdyba manė, kad nėra reikalo aktyviai prižiūrėti „parafino vaško“ veiklos.
- 58 Anot ieškovių, su karteliu susijusi veikla sudaro tik 0,1–0,2% *Dea Mineraloel* apyvartos, o tai yra „svarus įrodymas“, kad grupės vadovai nedaro lemiamos įtakos.
- 59 Pirma, pagal teismo praktiką Komisija gali sprendimą, kuriuo skiriamos baudos, adresuoti bendrovių grupės patronuojančiajai bendrovei ne dėl to, kad patronuojančioji bendrovė kurstė savo dukterinę bendrovę padaryti pažeidimą, ir juo labiau ne dėl to, kad patronuojančioji bendrovė dalyvavo darant tą pažeidimą, o todėl, kad jos sudaro vieną įmonę, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį. Taigi norint inkriminuoti patronuojančiajai bendrovei jos dukterinės bendrovės neteisėtus veiksmus nereikia įrodyti, kad patronuojančioji bendrovė daro įtaką savo dukterinės bendrovės politikai konkrečioje srityje, kurioje buvo padarytas pažeidimas. Tai reiškia, kad aplinkybė, jog patronuojančiosios bendrovės vadovai nežino apie pažeidimą ir neduoda nurodymų dėl produktų, dėl kurių sudarytas kartelis, gamybos ar pardavimo, neturi reikšmės siekiant paneigti prezumpciją (40 punkte minėto 2007 m. gruodžio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją*, 58 ir 83 punktai ir 2011 m. liepos 13 d. Sprendimo *Shell Petroleum ir kt. prieš Komisiją*, T-38/07, Rink. p. II-4383, 69 ir 70 punktai).
- 60 Taip pat dėl tų pačių priežasčių aplinkybė, kad su pažeidimu susijusi sritis ar veikla sudaro tik nedidelę grupės ar patronuojančiosios bendrovės visos veiklos procentinę dalį, negali įrodyti, jog minėta dukterinė bendrovė yra nepriklausoma nuo savo patronuojančiosios bendrovės, todėl neturi įtakos taikant prezumpciją, kad patronuojančioji bendrovė faktiškai daro lemiamą įtaką dukterinės bendrovės komerciniam elgesiui rinkoje (2009 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Arkema prieš Komisiją*, T-168/05, neskelbiamo Rinkinyje, 79 punktas; taip pat šiuo klausimu žr. 2007 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Bolloré ir kt. prieš Komisiją*, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 ir T-136/02, Rink. p. II-947, 144 punktą).
- 61 Be to, nedidelė produktų, dėl kurių sudarytas kartelis, pardavimų procentinė dalis grupės apyvartoje neturi įtakos tam, kad šioje srityje pasiektus rezultatus paprastai apima konsoliduoti patronuojančiųjų bendrovių rezultatai. Taigi šios veiklos pelningumu yra suinteresuotos patronuojančiosios bendrovės ir visa grupė.

- 62 Maža to, reikia priminti, kad nebūtina, jog patronuojančioji bendrovė būtų davusi formalių nurodymų savo dukterinei bendrovei, kad būtų konstatuota, jog šios bendrovės sudaro ekonominį vienetą (žr. šio sprendimo 31 punktą). Ekonominė šių bendrovių vienybė taip pat užtikrinama, kai teisė apibrėžti dukterinės bendrovės komercinę politiką *stricto sensu* yra suteikta ją administruoti turintiems vadovams, kuriuos pasirenka ir įdarbina patronuojančioji bendrovė ir kurie atstovauja vieninteliam komerciniam, t. y. patronuojančiosios bendrovės, kuri yra vienintelė savininkė, interesui ir jį puoselėja. Taip šie vadovai, naudodamiesi savarankiškumis savo kompetencijomis, užtikrina, kad dukterinės bendrovės komercinis elgesys atitiktų patronuojančiosios bendrovės komercinį elgesį (žr. šio sprendimo 50 punktą). Taigi patronuojančioji bendrovė gali įsikišti tik kai dukterinės bendrovės rezultatai neatitinka patronuojančiosios bendrovės lūkesčių, o paprastai patronuojančioji bendrovė gali apsiriboti dukterinės bendrovės veiklos priežiūra vertindama šios rengiamas ataskaitas ir galimų strateginių sprendimų tvirtinimu.
- 63 Taigi turi būti atmesti ieškovių argumentai, siejami su tuo, kad jos nedarė įtakos parafino vaško srityje.
- 64 Reikia patvirtinti Komisijos išvadą, kad ieškovės ir *Dea Mineraloel* buvo įmonės, kuri darė pažeidimą nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2002 m. sausio 1 d., dalis. Todėl Komisija nepadarė klaidos, kai pripažino jas atsakingomis už pažeidimą.

Dėl tariamos ieškovių atsakomybės nesant kaltės

- 65 Ieškovės mano, kad požiūris, kurio Komisija laikosi šiuo atveju, reiškia atsakomybę „praktiškai be jokios kaltės“, o tai yra nesuderinama su asmeninės atsakomybės principu. Atmetus ieškovių argumentus, kuriais siekiama paneigti faktinės lemiamos įtakos darymo prezumpciją, ši prezumpcija būtų pakeista į nepaneigiamą prezumpciją, kad tuo atveju, kai patronuojančiajai bendrovei priklauso 100 % dukterinių bendrovių kapitalo, egzistuoja ekonominis vienetasis.
- 66 Reikia priminti, kad prezumpcijos, jog patronuojančioji bendrovė daro faktinę lemiamą įtaką savo dukterinės bendrovės komerciniam elgesiui, taikymas pateisinamas, jei ji apima tipines situacijas, kiek tai susiję su dukterinės bendrovės ir jos vienintelės patronuojančiosios bendrovės santykiais, ir kad šią prezumpciją galima paneigti (žr. šio sprendimo 41–44 punktus).
- 67 Tačiau prezumpcijos paneigimas nėra įrodymų kiekio ir išsamumo klausimas, jei šiais įrodymais patvirtinama didelės daugianacionalinės įmonės įprasta organizacinė situacija, kai teisė valdyti suteikta jos vietinių subjektų vadovams. Norint paneigti prezumpciją, reikia nurodyti neįprastas aplinkybes, kurios parodytų, kad nepaisant to, jog visas grupės dukterinių bendrovių kapitalas priklausė jų patronuojančiosioms bendrovėms, grupės ekonominė vienybė buvo išardyta, nes normaliai neveikė mechanizmas, užtikrinantis dukterinių ir patronuojančiųjų bendrovių komercinio elgesio atitiktį.
- 68 Be to, pagal bausmių ir sankcijų individualizavimo principą, taikomą visose administracinėse procedūrose, kurios gali pasibaigti sankcijų paskyrimu pagal Sąjungos konkurencijos taisykles, įmonė gali būti nubausta tik už veiksmus, kuriais ji kaltinama individualiai (šiuo klausimu žr. 2001 m. gruodžio 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Krupp Thyssen Stainless ir Acciai speciali Terni prieš Komisiją*, T-45/98 ir T-47/98, Rink. p. II-3757, 63 punktą).
- 69 Vis dėlto šis principas turi atitikti įmonės sąvoką ir teismo praktiką, pagal kurią aplinkybė, kad patronuojančioji bendrovė ir jos dukterinė bendrovė sudaro vieną įmonę, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį, suteikia Komisijai teisę sprendimą, kuriuo skiriamos baudos, adresuoti bendrovių grupės patronuojančiajai bendrovei. Taigi konstatuotina, kad ieškovės buvo asmeniškai nubaustos už pažeidimą, kurį, kaip pripažinta, padarė pačios dėl glaudžių ekonominių, organizacinių ir teisinių ryšių, kurie jas siejo su *Dea Mineraloel* ir kuriuos lėmė viso šios bendrovės kapitalo turėjimas (šiuo klausimu žr. 30 punkte minėto Sprendimo *Metsä-Serla ir kt. prieš Komisiją* 34 punktą).

- 70 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Komisija, remdamasi nagrinėjama prezumpcija, kuri šiuo atveju nebuvo paneigta, galėjo konstatuoti, jog ieškovės buvo EB 81 straipsnį pažeidusios „įmonės“ dalis. Todėl buvo laikytasi asmeninės atsakomybės ir bausmių bei sankcijų individualizavimo principų.
- 71 Todėl reikia atmesti šį kaltinimą.
- 72 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Komisija nepažeidė EB 81 straipsnio ir Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies, kai pripažino ieškoves atsakingomis už *Dea Mineraloel* padarytą pažeidimą.
- 73 Todėl pirmojo pagrindo pirma dalis turi būti atmesta.

Dėl antros dalies, susijusios su ieškovių pripažinimu atsakingomis už Shell & Dea Oil padarytą pažeidimą (nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d.)

- 74 Ieškovės teigia, kad Komisija suklydo jas pripažindama atsakingomis už pažeidimą, padarytą bendrovės *Shell & Dea Oil*, t. y. bendros įmonės, kuri vienodomis dalimis priklauso bendrovėms *RWE Dea* ir *Shell*, bendros įmonės laikotarpiu nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d. Jos tvirtina, kad nuo tada, kai buvo įkurta bendra įmonė, *Shell* kontroliavo jos veiklą. Todėl Komisija negali skirti ieškovėms baudos už šio subjekto padarytą pažeidimą.
- 75 Ginčijamame sprendime Komisija pripažino bendrovės *Shell* ir RWE solidariai atsakingomis už bendrovės *Shell & Dea Oil* antikonkurencinę veiklą (ginčijamo sprendimo 552 konstatuojamoji dalis). Ji pripažino ieškovių atsakomybę už veiksmus šiuo pagrindu:

„<...>

(510) Kai *Shell* ir [*RWE Dea*] įkūrė savo bendrą įmonę 2002 m. sausio mėn., tuometinė bendrovė *Dea Mineraloel* <...> tapo pagrindu bendrai įmonei, kurios pavadinimas 2002 m. sausio 2 d. buvo pakeistas į *Shell & Dea Oil GmbH* ir kuri tuo pačiu metu tapo dukterine bendrove, bendrai kontroliuojama *Deutsche Shell GmbH* (50 %) ir [*RWE Dea*] (50 %). Bendra įmonė buvo įkurta siekiant, kad pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, kuris prasideda įkūrus bendrą įmonę ir baigiasi vėliausiai 2004 m. liepos 1 d., *Shell* įgytų visišką susijusios veiklos kontrolę. Pereinamuoju laikotarpiu valdybos narius, atsakingus už bendros įmonės einamųjų reikalų tvarkymą, turėjo nešališkai skirti kiekvienas akcininkas, tačiau valdybos pirmininkas turėjo lemiamą balsą ir jį skyrė *Shell*. Be to, kiekviena šalis turėjo tam tikras veto teises, kuriomis siekiama apsaugoti jų lemiamą įtaką bendrai įmonei, todėl pereinamuoju laikotarpiu *Shell* ir RWE kartu kontroliavo bendrą įmonę [ginčijamo sprendimo išnaša Nr. 666, kurioje šiuo atžvilgiu pateikta nuoroda į sprendimą leisti koncentraciją].

<...>

(549) [Iš teismų praktikos, o būtent iš 2006 m. rugsėjo 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Avebe prieš Komisiją*, T-314/01, Rink. p. II-3085, matyti], kad teisė valdyti, kurią viena bendrovė turi kitos bendrovės atžvilgiu, gali būti faktinis įrodymas, jog šiai kitai bendrovei daroma lemiamą įtaka. Nagrinėjamu atveju bendra *Shell* ir RWE valdymo teisė bendros įmonės valdyboje buvo įrodyta (žr. 510 konstatuojamąją dalį) remiantis bendros įmonės susitarimu. Valdybos narius, atsakingus už einamąją bendros įmonės veiklą, taip pat turėjo skirti kiekvienas [dalyvis]. Dalyvių susirinkimų rezoliucijos turėjo būti priimamos paprasta balsų dauguma (kiekviena šalis turėjo 50 % balsų, sprendimus galėjo užblokuoti tiek viena, tiek kita šalis). Nagrinėjamu laikotarpiu tam tikrus sprendimus turėjo priimti bendros įmonės komitetas, sudarytas iš šešių narių, kurių po pusę skyrė kiekvienas [dalyvis], o sprendimai turėjo būti priimami vienbalsiai. Bendros įmonės komitetas turėjo visišką laisvę ir įgaliojimus priimti tam

tikrus strateginius sprendimus, pavyzdžiui, dėl įmonės plano, metinio veiklos biudžeto, struktūrinių bendros įmonės pakeitimų, tam tikrą ribą viršijančių investicijų ir valdybos narių skyrimo (510 konstatuojamojoje dalyje paminėtos „veto teisės“). Todėl atsižvelgdama į šias veto teises, kurių saugoma bendros įmonės kiekvienos šalies lemiamą įtaką, Komisija padarė išvadą, kad bendros įmonės laikotarpiu *Shell* ir RWE kartu kontroliavo bendrą įmonę [žr. ginčijamo sprendimo 680 išnašą ir sprendimą leisti koncentraciją].

(550) Tokiomis aplinkybėmis to, kad *Shell* skiriamos valdybos pirmininko balsas buvo lemiamas, negalima laikyti svarbiu ir juo labiau lemiamu veiksniu, dėl kurio kiltų abejonių dėl *Shell* ir RWE bendros atsakomybės <...>, nes ši sistema neturi įtakos veto teisėms. Turint mintyje bendros įmonės valdymo struktūrą, negalima sutikti su RWE argumentu, kad bendros įmonės komercinė ir kainų politika priklausė tik nuo *Shell* sprendimų ir kontrolės, o bendros įmonės valdymas buvo įtrauktas į *Shell* struktūrą. Taip pat aplinkybė, kad jau nuo bendros įmonės įkūrimo momento buvo numatyta, jog pasibaigus pereinamajam laikotarpiui *Shell* vykdys visą veiklos kontrolę, neturi įtakos tam, kad pereinamuoju laikotarpiu bendrą įmonę dėl 510 ir 549 konstatuojamosiose dalyse nurodytų priežasčių kartu kontroliavo *Shell* ir RWE.

(551) Todėl atsižvelgiant į bendro valdymo (įskaitant bendros įmonės komiteto) teisę ir tai, kad *Shell* ir RWE kartu kontroliavo 100 % bendros įmonės kapitalo (kiekvienai priklausė 50 %), šioje byloje padarytos išvados dėl kiekvienos patronuojančiosios bendrovės atsakomybės atitinka Sprendimą [*Avebe prieš Komisiją*].

(553) <...> RWE AG ir *RWE-Dea AG* darė lemiamą įtaką [bendrai įmonei] ir ją faktiškai kontroliavo nuo 2002 m. sausio 2 d. iki 2002 m. birželio 30 d. (kartu su *Shell* grupe). Todėl RWE AG ir *RWE-Dea AG* turi būti pripažintos bendrai ir solidariai atsakingomis su *Shell* grupe už *Shell & Dea Oil* <...> elgesį laikotarpiu nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d. Abiem laikotarpiais RWE AG ir *RWE-Dea AG* buvo pažeidimą padariusios įmonės dalis.“

76 Pirma, ieškovės teigia, kad, priešingai, nei ginčijamame sprendime tvirtino Komisija, 2006 m. rugsėjo 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendime *Avebe prieš Komisiją* (T-314/01, Rink. p. II-3085) nėra nustatyta bendra prezumpcija dėl lemiamos įtakos darymo bendros įmonės, kuri vienodomis dalimis priklauso dviem patronuojančiosioms bendrovėms, komerciniam elgesiui.

77 Antra, jos mano, kad ginčijamame sprendime Komisija neįrodė, jog *Shell* ir RWE „bendrai valdė“ bendrą įmonę. Jos pabrėžia, kad 76 punkte minėtame Sprendime *Avebe prieš Komisiją* bendras valdymas buvo konstatuotas remiantis įrodymais, kurių nėra šiuo atveju.

78 Konkrečiai kalbant, byloje, kurioje buvo priimtas 76 punkte minėtas Sprendimas *Avebe prieš Komisiją*, patronuojančiosios bendrovės buvo „bendrai atsakingos“ už įmonės politiką ir joms buvo vienodai atstovaujama visuose organuose, įskaitant valdymo organus (direktorius). Kita vertus, nagrinėjamu atveju, net jeigu valdymas buvo užtikrintas laikantis lygybės principo, balsams pasiskirsčius po lygiai valdybos pirmininko, kurį skyrė *Shell*, balsas buvo lemiamas.

79 Be to, byloje, kurioje buvo priimtas 76 punkte minėtas Sprendimas *Avebe prieš Komisiją*, bendra įmonė turėjo reguliariai teikti ataskaitas abiejų patronuojančiųjų bendrovių įgaliotiems asmenims. Šiuo atveju nuo pat pradžių valdymas buvo įtrauktas į *Shell* grupės sprendimų priėmimo ir ataskaitų teikimo struktūrą

80 Trečia, ieškovės teigia, kad *Shell & Dea Oil* valdymo ypatybės, kurias lemia šio valdymo pereinamasis pobūdis, paneigia bendrą valdymą.

81 Šiuo klausimu jos teigia, kad, remiantis bendros įmonės susitarimo nuostatomis, pasibaigus tam tikram laikotarpiui *Shell* turėjo įgyti didžiąją dalį bendros įmonės kapitalo, o RWE turėjo teisę pasiūlyti *Shell* savo bendros įmonės kapitalo dalį. Procedūroje, per kurią buvo priimtas sprendimas leisti koncentraciją

(kuriuo Komisija rėmėsi ginčijamo sprendimo 510, 530 ir 549 konstatuojamosiose dalyse), Komisija išsiaiškino ir nustatė ne tai, kad buvo įgyta bendra kontrolė, o tiesiogiai tai, kad *Shell* igijo išimtinę kontrolę.

- 82 *Shell & Dea Oil* valdymo įtraukimas į *Shell* sprendimų priėmimo ir ataskaitų teikimo struktūrą matyti, be kita ko, iš jos valdymo organų nustatytų procedūrinių taisyklių. Pagal minėtų taisyklių 1.1 punktą *Shell & Dea Oil* valdyba turėjo būti įtraukta į *Shell Europe Oil Products Ltd.* Pagal tų procedūrinių taisyklių 1.2 punktą *Shell & Dea Oil* valdybos pirmininkas turėjo organizuoti valdybos darbą pagal tarptautines *Shell* normas. Pagal minėtų taisyklių 3 punktą kiekvienas valdybos narys priklausė įvairiai *Shell* sprendimų priėmimo ir ataskaitų teikimo struktūrai. Pagal šių taisyklių 4 punktą valdybos pirmininkas turėjo bendradarbiauti su *Shell Europe Oil Products* pirmininku.
- 83 Ši sprendimų priėmimo ir ataskaitų teikimo struktūra buvo taikoma nuo bendros įmonės įkūrimo momento. Pavyzdžiui, S., kuris įkūrus bendrą įmonę buvo atsakingas už parafino vaško pardavimų valdymą, neatsiskaitinėjo bendros įmonės valdybai. Savo ataskaitas jis teikė tiesiogiai G., kuris bendrovėje *Shell UK Oil Products Ltd.* ėjo už *Shell* grupės vašką Europoje atsakingo administratoriaus pareigas. Kiek tai susiję su *Shell & Dea Oil* platinimo politika ir veikla parafino vaško srityje, nebuvo kreiptasi į organą, per kurį *RWE Dea* galėjo daryti įtaką dėl savo skyrimo įgaliojimų, kuriuos turėjo kaip dalyvė. Nuo bendros įmonės įkūrimo momento platinimo politikai ir veiklai praktiškai vadovavo tik *Shell*.
- 84 Bendra įmonė buvo įtraukiama į *Shell* struktūrą ir kitose svarbiose įmonės srityse. Taigi buvo įgyvendintas projektas „Finansinės kontrolės įgijimas“, kuriuo siekiama *Shell* apskaitos pateikimo sistemas taikyti ir *Shell & Dea Oil* ir pasirengti šių sistemų taikymui buvusios *Dea Mineraloel* apskaitai. Šiuo klausimu *Shell & Dea Oil* – kaip matyti iš dokumento „Kurzinformationen zum FCP-Projekt“ („Trumpa informacija apie FCP projektą“) – jau buvo laikoma *Shell* Europos organizacinės sistemos dalimi. Pagal minėtą dokumentą „bendros įmonės sutikimo principas reiškia, kad bendra įmonė, kaip *Shell* Europos organizacinės sistemos dalis, turi priimti *Shell* normas, sistemas, procesus ir kultūrą“ ir „dėl šios priežasties steigiant bendrą įmonę *Shell [&] Dea Oil* reikia suderinti visus *Shell* ir *Dea* veikimo procesus“, jame taip pat nurodyta, kad „*Shell* veikimo procesai yra siektina norma“.
- 85 Paskui ieškovės pažymi, kad bendros įmonės laikotarpiu *RWE Dea* buhalterijos darbuotojai neturėjo galimybės susipažinti su *Shell & Dea Oil* apskaita.
- 86 Todėl, anot ieškovių, duomenys, kuriuos Komisija surinko ginčijamame sprendime, įrodo ne tai, kad egzistavo „bendras valdymas“, kaip tai suprantama pagal 76 punkte minėtą Sprendimą *Avebe prieš Komisiją*, bet nebent bendrą kontrolę, kaip tai suprantama pagal 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OL L 24, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 40) 3 straipsnio 1 dalį ir 4 straipsnio 2 dalį. Bendro valdymo įrodymo kokybė yra aukštesnė už bendros kontrolės įrodymo kokybę ir jis suponuoja, kad patronuojančiosios bendrovės faktiškai ir aktyviai bendrai tvarko reikalus.
- 87 Kadangi Komisija nagrinėjamu atveju nepateikė bendro valdymo įrodymų, ginčijamas sprendimas turi būti panaikintas tiek, kiek Komisija pripažino ieškoves atsakingomis už *Shell & Dea Oil* padarytą pažeidimą.
- 88 Pirma, Komisija teigia, kad egzistuoja prezumpcija, jog abi patronuojančiosios bendrovės daro faktinę lemiamą įtaką bendros įmonės komerciniam elgesiui, kai nustatyta ne tik bendra (beveik) 100 % kapitalo kontrolė, bet ir abiejų patronuojančiųjų bendrovių bendros įmonės komercinės politikos bendras valdymas.

- 89 Antra, Komisija mano, kad ji įrodė bendrą valdymą pateikdama nuorodą į bendros įmonės susitarimo nuostatas. Ieškovės neginčija, kad Komisijos nurodytos aplinkybės patvirtina, jog abi patronuojančiosios bendrovės darė lemiamą įtaką *Shell & Dea Oil* strateginiams sprendimams. Kadangi patronuojančiosios bendrovės geriausiai gali nuspręsti dėl konkretaus kontrolės santykių bendroje įmonėje nustatymo, būtent jos turi įrodyti priešingai, kai Komisijos nustatytos aplinkybės patvirtina bendros įmonės komercinės politikos bendrą kontrolę, dėl kurios taikoma abiejų patronuojančiųjų bendrovių lemiamos įtakos darymo prezumpcija.
- 90 Ieškovės tvirtina tik tai, kad jos nedarė jokios įtakos platinimo ir kainų politikai, t. y. *Shell & Dea Oil* veiklos valdymui. Jos teigia, kad kasdieninis bendros įmonės valdymas buvo įtrauktas į *Shell* grupės „sprendimo priėmimo ir hierarchinę struktūrą“. Anot Komisijos, tam, kad būtų konstatuotas ekonominio vieneto egzistavimas, pakanka, jog patronuojančiųjų bendrovių daroma lemiamą įtaka apimtų dukterinės bendrovės komercinę politiką apskritai, visų pirma strateginius sprendimus. Todėl argumento, kad *Shell* grupė turėjo ypatingą galimybę daryti įtaką *Shell & Dea Oil* platinimo ir kainų politikai, nepakanka įrodyti, jog abi patronuojančiosios bendrovės nedarė bendros įtakos.
- 91 Be to, iš bendros įmonės susitarimo nuostatų matyti, kad abi patronuojančiosios bendrovės bendrai valdė bendrą įmonę. *RWE Dea* ir *Deutsche Shell* dalyvių susirinkime buvo atstovaujamos laikantis lygybės principo, nes turėjo lygias bendros įmonės kapitalo dalis. Be to, bendros įmonės komitetas ir valdyba buvo sudaromi laikantis lygybės principo. Abi patronuojančiosios bendrovės taip pat turėjo vienodą skaičių atstovų stebėtojų taryboje.
- 92 Nors RWE skyrė bendros įmonės komiteto pirmininką ir stebėtojų tarybos pirmininką, valdybos pirmininką skyrė *Shell* pritarus RWE. Balsams pasiskirsčius po lygiai, pirmininko balsas buvo lemiamas, tačiau valdybos atstovai turėjo dėti visas įmanomas protingas pastangas, kad būtų pasiektas susitarimas priimant sprendimą. Be to, tam tikri ieškovių valdybos nariai buvo paskirti į bendros įmonės stebėtojų tarybą.
- 93 Kiek tai susiję su kompetencijų pasidalijimu, tik valdyba buvo atsakinga už bendros įmonės valdymą, tačiau ją kontroliavo ir valdė bendros įmonės komitetas ir dalyvių susirinkimas. Esant tokiai tvarkai dar buvo nustatytos pareigos informuoti patronuojančiąsias bendroves ir teikti joms ataskaitas, o šios bendrovės turėjo teisę atlikti auditą. Todėl, priešingai, nei teigia ieškovės, patronuojančiosios bendrovės gavo su ieškovėmis susijusią informaciją ir galėjo pačios atlikti kontrolę.
- 94 Anot Komisijos, strateginius klausimus sprendė tik bendros įmonės komitetas, o kaip galutinė instancija – dalyvių susirinkimas ir sprendimai buvo priimami paprasta balsų dauguma. Dalyvių susirinkime ir bendros įmonės komitete abi patronuojančiosios bendrovės turėjo stengtis „vengti balsų pasiskirstymo po lygiai“ o, kaip galutinė priemonė, išeitį turėjo rasti kiekvienos grupės vadovujančios bendrovės.
- 95 Anot Komisijos, bendra įmonė nebuvo patronuojančiųjų bendrovių nepriklausomai valdoma ir abi patronuojančiosios bendrovės turėjo susitarti dėl bendro sprendimo visais klausimais. Be to, abi patronuojančiosios bendrovės tokiu pačiu būdu buvo informuojamos apie bendros įmonės veiklą ir remdamosi joms perduotomis ataskaitomis galėjo daryti įtaką bendros įmonės organams. Ši faktinė situacija pateisino prezumpciją, kad abi patronuojančiosios bendrovės darė faktinę lemiamą įtaką *Shell & Dea Oil* prekybos politikai.
- 96 Ieškovės į tai atsako, kad *Shell & Dea Oil* valdymas nuo pat pradžių buvo „visiškai įtrauktas į *Shell* grupės sprendimų priėmimo ir hierarchinę struktūrą“. Kiek tai susiję su valdymui taikomomis procedūrinėmis taisyklėmis, iš jų matyti, kad siekiant, jog *Shell* vėliau perimtų visišką kontrolę, nuo pat pradžių buvo numatyta derinti bendros įmonės veiklą ir *Shell* grupės veiklą. Vis dėlto, Komisijos manymu, tai susiję tik su išankstiniu *Shell* grupės organizaciniu įtraukimu, nekeltant klausimo dėl

bendros įmonės bendro valdymo. Taigi *Shell* turėjo padėti bendrai įmonei kaip bendradarbiavimo partnerė ir patarėja. Tačiau procedūrinėse taisyklėse nurodyta, kad ši užduotis neturi pakenkti RWE turimai valdymo teisei.

- 97 Be to, Komisija teigia, kad ieškovių informacijos, pagal kurią bendros įmonės prekybos direktorius atsiskaito ne jos vadovams, o tik *Shell* administratoriui, atsakingam už susijusią su vašku veiklą Europoje, nepatvirtina jokie įrodymai. Ieškovių teiginys bet kuriuo atveju buvo susijęs tik su ataskaitų teikimo veiklos struktūra, kuri galbūt buvo organizuojama taip, kad su pardavimais susiję skaičiai būtų renkami ir apdorojami *Shell* (kuri dar turėjo savo „vaško“ veiklą, o ankstesnė RWE „vaško“ veikla buvo sutelkta bendroje įmonėje). Bet kuriuo atveju pardavimo direktorius buvo valdybos narys arba, kad ir kaip būtų, kaip „pirmojo lygmens vadovas“ turėjo bendradarbiauti su valdyba ir ją informuoti. Taigi, anot Komisijos, valdybą tiesiogiai informavo vadovas arba ji gaudavo informaciją *Shell* teikiant ataskaitas, o tai, beje, buvo būtina, nes pagal bendros įmonės susitarimo 13.4 punktą valdyba savo ruožtu turėjo atsiskaityti bendros įmonės komitetui.
- 98 Komisija priduria, jog apskaitos sistemų derinimas taip pat neleidžia daryti išvados, kad *Shell* grupė turėjo išimtinę valdymo teisę. *RWE Dea* galėjo susipažinti su *Shell & Dea Oil* apskaitos duomenimis. Be to, dokumentas „Trumpa informacija apie FCP projektą“ patvirtina vientisą bendros įmonės organizacinę struktūrą, pritaikytą prie „*Shell* komercinių procesų“, o ne sprendimų priėmimo kompetencijos perdavimą *Shell*. Priešingai, nei teigia ieškovės, minėtame dokumente nurodyta, kad reikėjo „atsiskaityti abiem dalyviams“.

Dėl bendros kontrolės ir bendro lemiamos įtakos darymo bendros įmonės komerciniam elgesiui

- 99 Ieškovės nesutinka, jog įrodymų apie bendrą kontrolę pakanka, kad būtų konstatuota abiejų patronuojančiųjų bendrovių daroma bendra lemiamą įtaka bendros įmonės komerciniam elgesiui. Komisija teigia, kad tokios įtakos darymą galima preziumuoti, kai abiem patronuojančiosioms bendrovėms lygiomis dalimis priklauso 100% bendros įmonės kapitalo ir kai egzistuoja bendro valdymo teisė. Be to, Komisija mano, kad bendro valdymo teisę galima įrodyti remiantis bendros įmonės susitarime esančia informacija.
- 100 Pirma, reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 139/2004 3 straipsnio 2 dalį „[k]ontrolė susideda iš teisių, sutarčių arba kitų priemonių, kurios kiekviena atskirai arba visos kartu, atsižvelgiant į teisės ar fakto aplinkybes, suteikia galimybę daryti didelę įtaką įmonei“.
- 101 Pagal teismo praktiką tam, kad vienos bendrovės antikonkurencinį elgesį inkriminuotų kitai bendrovei pagal EB 81 straipsnį, Komisija negali remtis paprasčiausia galimybe daryti lemiamą įtaką, kurios reikalaujama pagal Reglamentą Nr. 139/2004 nustatant kontrolę, neprivalédama patikrinti, ar ši įtaka iš tikrųjų buvo padaryta (26 punkte minėto Sprendimo *General Technic-Otis ir kt. prieš Komisiją* 69 punktas).
- 102 Atvirkščiai, Komisija iš principo turi įrodyti tokią lemiamą įtaką remdamasi visais faktiniais duomenimis (žr. 76 punkte minėto Sprendimo *Avebe prieš Komisiją* 136 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką). Tarp šių duomenų yra ir duomenų apie tai, kad tie patys fiziniai asmenys eina vadovaujamas pareigas tiek patronuojančiojoje bendrovėje, tiek jos dukterinėje bendrovėje ar bendroje įmonėje (2011 m. liepos 12 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Fuji Electric prieš Komisiją*, T-132/07, Rink. p. II-4091, 184 punktas; taip pat šiuo klausimu žr. 2005 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 119 ir 120 punktus), arba apie tai, kad minėtos bendrovės turėjo laikytis nurodymų, kuriuos davė bendri jų vadovai, negalédamos rinkoje elgtis nepriklausomai (šiuo klausimu žr. 29 punkte minėto Sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją* 527 punktą).

- 103 Nagrinėjamu atveju Komisija nesirėmė tokiu tiesioginiu įrodymu, kad RWE ir *Shell* darė lemiamą įtaką *Shell & Dea Oil* komerciniam elgesiui.
- 104 Ginčijamo sprendimo 510 konstatuojamojoje dalyje padaryta išvada, kad „pereinamuoju laikotarpiu *Shell* ir RWE bendrai kontroliavo bendrą įmonę“, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 666 išnašos, grindžiama sprendimu leisti koncentraciją. Toliau ginčijamo sprendimo 549 konstatuojamojoje dalyje Komisija konstatavo, kad „nagrinėjamu atveju bendra *Shell* ir RWE valdymo teisė bendros įmonės valdyboje buvo įrodyta (žr. 510 konstatuojamąją dalį) remiantis bendros įmonės susitarimu“. Be to, ginčijamo sprendimo 549 konstatuojamojoje dalyje sprendimų priėmimo tvarką kituose bendros įmonės organuose Komisija išnagrinėjo abstrakčiai, t. y. remdamasi tik bendros įmonės susitarimu. Būtent šiuo pagrindu tos konstatuojamosios dalies pabaigoje Komisija padarė išvadą, kad bendros įmonės laikotarpiu *Shell* ir RWE bendrai kontroliavo bendrą įmonę ir ginčijamo sprendimo 680 išnašoje pateikė aiškią nuorodą į sprendimą leisti koncentraciją.
- 105 Tai rodo, kad šiuo atveju Komisija konstatavo, jog *Shell* ir RWE bendrai darė lemiamą įtaką *Shell & Dea Oil* komerciniam elgesiui, remdamasi tik abstrakčia bendros įmonės susitarimo, pasirašyto prieš pradėdant veikti *Shell & Dea Oil*, analize, kaip ir analizės, atliktos pagal koncentracijų leidimą reglamentuojančias taisykles, atveju.
- 106 Taigi, antra, Bendrasis Teismas turi išnagrinėti, kiek tokia abstrakti ir su ateities perspektyva susijusi analizė, atlikta koncentracijų srityje, kai sprendimas leisti koncentraciją priimtas prieš pradėdant veikti bendrai įmonei, gali būti panaudota ir įrodant faktinę lemiamą įtaką bendros įmonės komerciniam elgesiui sprendime, kuriuo patronuojančiosios bendrovės pripažįstamos atsakingomis už EB 81 straipsnio pažeidimą, kurį anksčiau padarė minėta bendra įmonė.
- 107 Šiuo atžvilgiu iš teismo praktikos matyti, kad net jeigu teisę ar galimybę lemti bendros įmonės komercinius sprendimus savaime reiškia tik paprasčiausia teisė daryti lemiamą įtaką jos komerciniam elgesiui, taigi sąvoka „kontrolė“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 139/2004, Komisija ir Sąjungos teismas gali preziumuoti, kad teisės aktų nuostatos ir su minėtos įmonės veikimu susijusių susitarimų sąlygos, ypač bendros įmonės steigimo sutarties ir akcininkų susitarimo dėl balsų sąlygos, buvo įgyvendintos ir jų buvo laikomasi. Todėl nagrinėjimą, ar faktiškai buvo daroma lemiamą įtaka bendros įmonės komerciniam elgesiui, gali sudaryti abstrakti dokumentų, pasirašytų prieš jai pradėdant veikti, analizė, kaip ir su kontrole susijusios analizės atveju. Konkrečiai kalbant, jei minėtose nuostatose ir sąlygose numatyta, kad, norint priimti nutarimus, bendros įmonės organuose reikia kiekvienos patronuojančiosios bendrovės balsų, Komisija ir Sąjungos teismas gali konstatuoti, jei neirodyta priešingai, kad šiuos nutarimus bendrai lėmė patronuojančiosios bendrovės (šiuo klausimu žr. 76 punkte minėto Sprendimo *Avebe prieš Komisiją* 137–139 punktus; 102 punkte minėto Sprendimo *Fuji Electric prieš Komisiją* 186–193 punktus ir 26 punkte minėto Sprendimo *General Technic-Otis prieš Komisiją* 112 ir 113 punktus).
- 108 Tačiau, kadangi daromos faktinės lemiamos įtakos nagrinėjimas yra retrospektyvus, ir todėl gali būti grindžiamas konkrečiais duomenimis, tiek Komisija, tiek suinteresuotosios šalys gali pateikti įrodymų, kad bendros įmonės komercinius sprendimus lėmė kitos aplinkybės nei tos, kurios išplaukia vien iš susitarimų, susijusių su bendros įmonės funkcionavimu, abstraktaus nagrinėjimo (šiuo klausimu žr. 102 punkte minėto Sprendimo *Fuji Electric prieš Komisiją* 194 ir 195 punktus ir 26 punkte minėto Sprendimo *General Technic-Otis ir kt. prieš Komisiją* 115–117 punktus). Konkrečiai kalbant, Komisija arba suinteresuotosios šalys gali pateikti įrodymų, kad, nepaisant vienos patronuojančiosios bendrovės teisės priimti atitinkamus sprendimus per savo atstovus bendros įmonės organuose, faktiškai juos vienbalsiai priimdavo kelios ar visos patronuojančiosios bendrovės.

Dėl Komisijos išvados dėl RWE ir *Shell* pripažinimo atsakingomis už *Shell & Dea Oil* padarytą pažeidimą pagrįstumo

- 109 Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta šio sprendimo 99–108 punktuose, reikia išnagrinėti, ar ginčijamame sprendime Komisija pateikė pakankamai įrodymų, leidžiančių pripažinti ieškoves atsakingomis už *Shell & Dea Oil* padarytą pažeidimą.
- 110 Iš ginčijamo sprendimo matyti, kad savo išvadą dėl solidarios ieškovių ir *Shell* grupės atsakomybės už *Shell & Dea Oil* padarytą pažeidimą Komisija grindė dviem veiksniais: pirma, ji rėmėsi bendra valdymo teise, kurios egzistavimą ji nustatė išnagrinėjusi bendros įmonės susitarimą, pateikdama nuorodą į sprendimą leisti koncentraciją, pagal kurią *Shell* ir RWE iš pradžių įgijo bendrą *Shell & Dea Oil* kontrolę, o paskui, pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, *Shell* vienintelė turėjo kontroliuoti bendrą įmonę; antra, Komisija rėmėsi tuo, kad abiem patronuojančiosioms bendrovėms vienodomis dalimis bendrai priklausė visas bendros įmonės kapitalas.
- 111 Pirma, kalbant apie ieškovių pastabą, kad „bendro valdymo teisė“ išplaukia iš paprasčiausios galimybės daryti lemiamą įtaką, t. y. kontrolės, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 139/2004 2 straipsnį, o ne faktinio tokios kontrolės įgyvendinimo, pakanka priminti, kad faktinį bendrą valdymą, jei neirodyta priešingai, gali lemti bendro valdymo teisė, išplaukianti iš bendros įmonės veikimą apibrėžiančių susitarimų (žr. šio sprendimo 107 ir 108 punktus).
- 112 Antra, vertindamas, ar buvo bendras valdymas, 76 punkte minėtame Sprendime *Avebe prieš Komisiją* (136–138 punktai) Bendrasis Teismas nusprendė reikšmingais pripažinti įrodymus, iš kurių matyti, kad bendros įmonės organų nariai, kuriuos skyrė kiekviena patronuojančioji bendrovė ir kurie atstovavo jų komerciniams interesams, turėjo glaudžiai bendradarbiauti apibrėždami ir įgyvendindami bendros įmonės komercinę politiką ir kad jų priimtuose sprendimuose būtinai turėjo atsispindėti kiekvienos patronuojančiosios bendrovės, kurią Komisija pripažino atsakinga, valios suderinimas. Be to, jis taip pat nurodė duomenis, kurie įrodo patronuojančiųjų bendrovių ir bendros įmonės organų narių, kuriuos skyrė kiekviena iš šių bendrovių, reguliarius ryšius dėl bendros įmonės komercinės politikos. Bendrasis Teismas nagrinėjo ne tik tai, kaip buvo priimami strateginiai sprendimai bendroje įmonėje, bet ir tai, kaip buvo tvarkomi einamieji reikalai, ir pažymėjo, kad abu direktoriai, kuriuos skyrė abi patronuojančiosios bendrovės, turėjo glaudžiai bendradarbiauti šiuo klausimu (76 punkte minėto Sprendimo *Avebe prieš Komisiją* 136–138 punktai).
- 113 Be to, 26 punkte minėtame Sprendime *General Technic-Otis ir kt. prieš Komisiją* (112 ir 118 punktai) Bendrasis Teismas pabrėžė, kad 75 % bendros įmonės kapitalo priklausė *Otis Belgique*, o likę 25 % – *General Technic* ir kad pagal bendros įmonės įstatus kiekvienam dalyviui bendros įmonės valdyboje buvo atstovaujama proporcingai jo turimai kapitalo daliai. Kadangi valdybos sprendimai turėjo būti priimami 80 % balsų dauguma, per visą pažeidimo laikotarpį *Otis*, tarpininkaujamas atstovų valdyboje, neabejotinai išreiškė savo sutikimą dėl visų šių sprendimų.
- 114 Trečia, nagrinėjamu atveju, nors tiesa, kad bendros įmonės komitete ir dalyvių susirinkime RWE turėjo veto teisę, tai nebuvo taikoma visiems sprendimams dėl bendros įmonės valdymo. Kita vertus, *Shell* skiriamo valdybos pirmininko lemiamas balsas reiškia, kad šios bendrovės skiriamiems nariams valdyboje buvo leista priimti sprendimus, nepaisant galimo RWE skirtų narių prieštaravimo. Todėl, remiantis vien bendros įmonės susitarimo sąlygomis, minėtomis ginčijamame sprendime, nebuvo galima nustatyti, kad abi patronuojančiosios bendrovės bendrą įmonę valdė glaudžiai bendradarbiaudamos ir kad priimtuose bendros įmonės valdybos sprendimuose būtinai atsispindėjo kiekvienos atsakinga pripažintos patronuojančiosios bendrovės valia.
- 115 Galiausiai reikia pažymėti, jog Komisija nepateikė jokių konkrečių faktinių įrodymų, pavyzdžiui, valdybos susirinkimų protokolų, siekdama įrodyti, kad bendra įmonė buvo valdoma glaudžiai bendradarbiaujant abiem patronuojančiosioms bendrovėms ir kad šios valdybos sprendimuose atsispindėjo kiekvienos atsakinga pripažintos patronuojančiosios bendrovės valia.

- 116 Todėl šiuo atveju nebuvo įrodymų, kuriais remdamasis Bendrasis Teismas konstatavo bendrą valdymą 76 punkte minėtame Sprendime *Avebe prieš Komisiją* ir 26 punkte minėtame Sprendime *General Technic Otis ir kt. prieš Komisiją*.
- 117 Trečia, vis dėlto Komisija teigia, kad tam, jog būtų nustatytas ekonominio vieneto egzistavimas, pakanka, kad patronuojančiųjų bendrovių daroma lemiamą įtaką apimtų dukterinės bendrovės komercinę politiką apskritai ir ypač strateginius sprendimus.
- 118 Šiuo klausimu pirmiausia reikia pabrėžti, kad valdyba vaidino svarbų vaidmenį apibrėžiant *Shell & Dea Oil* komercinę politiką. Remiantis bendros įmonės susitarimo 13.2 punktu, tik ši valdyba buvo atsakinga už bendros įmonės veiklos valdymą ir turėjo teisę bei įgaliojimus siekti bendros įmonės tikslų, nepažeisdama strateginės kompetencijos, kurią turėjo tik bendros įmonės komitetas. Remiantis minėto susitarimo 12.5 punktu, ši išimtinė kompetencija iš esmės apėmė tik biudžeto ir komercinio plano priėmimą, sprendimus dėl investicijų ir sutarčių su trečiaisiais asmenimis, kurių vertė viršija tam tikrą ribą, valdybos narių skyrimą ir restruktūrizavimą.
- 119 Antra, iš šio sprendimo 112 ir 113 punktuose nurodytos teismo praktikos matyti, kad patronuojančiųjų bendrovių įtaka bendros įmonės valdymui, daroma per tos įmonės valdybos narius, kuriuos jos skiria, yra reikšmingas veiksnys vertinant tai, ar egzistuoja jas ir minėtą bendrą įmonę sujungiantis ekonominis vienetas.
- 120 Trečia, iš tiesų, valdymo klausimas gali būti nereikšmingas, jei tai yra dukterinė bendrovė, kurios 100 % kapitalo priklauso vienintelei patronuojančiajai bendrovei, nes dukterinės bendrovės veiklos savarankiškumo įrodymas savaime negali paneigti lemiamos įtakos darymo prezumpcijos (žr. šio sprendimo 49 punkte nurodytą teismo praktiką).
- 121 Vis dėlto vienintelio akcininko atveju visus sprendimus, įskaitant susijusius su dukterinės bendrovės valdymu, priima vadovai, kuriuos tiesiogiai ar netiesiogiai (per organus, kurių narius skiria patronuojančioji bendrovė) priima vienintelė patronuojančioji bendrovė. Be to, nesant kito akcininko, dukterinėje bendrovėje iš principo atstovaujama tik vienintelio akcininko interesams. Taigi Komisija gali preziumuoti faktinį lemiamos įtakos darymą net tais atvejais, kai dukterinės bendrovės vadovai valdo savarankiškai.
- 122 Bendrų įmonių atveju yra ne vienas akcininkas, o bendros įmonės organų sprendimus priima nariai, atstovaujantys įvairių patronuojančiųjų bendrovių komerciniams interesams, kurie gali ir sutapti, ir skirtis. Todėl svarbu tai, ar patronuojančioji bendrovė iš tikrųjų darė įtaką bendros įmonės valdymui, visų pirma per jos skirtus vadovus.
- 123 Ketvirta, reikia priminti, kad savo atsakyme į pranešimą apie kaltinimus ieškovės jau nurodė aplinkybes, reikšmingas vertinant, ar buvo bendrai valdoma. Jos teigė, kad bendros įmonės komercinė ir kainų politika, t. y. iš esmės valdymas, priklausė vien nuo *Shell* sprendimų ir kontrolės ir kad bendros įmonės valdymas buvo įtrauktas į *Shell* struktūrą. Tačiau vieninteliai ginčijamame sprendime Komisijos pateikti argumentai, siekiant paneigti šias aplinkybes, buvo susiję su veto teise, kurią RWE turėjo bendros įmonės komitete ir dalyvių susirinkime. Kaip matyti, be kita ko, iš šio sprendimo 118 punkto, bendros įmonės valdymas nepriklausė šių organų kompetencijai. Atvirkščiai, sprendimų, kurie svarbūs vertinant bendrą valdymą, priėmimas iš esmės priklausė valdybos kompetencijai.
- 124 Todėl Komisija ginčijamame sprendime neįrodė bendros įmonės bendro valdymo.
- 125 Be to, konstatuotina, kad ginčijamame sprendime, be bendro valdymo, Komisija nesirėmė jokiais įrodymais, susijusiais su ekonominiais, organizaciniais ir teisiniais ryšiais, kurie patvirtintų, kad RWE darė faktinę lemiamą įtaką bendros įmonės komerciniam elgesiui.

- 126 Remiantis tuo, kad RWE ir *Shell* kartu priklausė 100 % *Shell & Dea Oil* kapitalo, šios bylos aplinkybės negali būti pripažintos panašiomis į bylos, kurioje buvo priimtas 76 punkte minėtas Sprendimas *Avebe prieš Komisiją*, aplinkybes, nes tame sprendime Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad bendra įmonė buvo bendrai valdoma, o savo išvadą dėl faktinės lemiamos įtakos darymo grindė kitais reikšmingais įrodymais, kurių nėra šiuo atveju.
- 127 Nurodydama gynybos argumentus Komisija pateikė sąrašą, susijusį su tuo, kad *Dea Mineraloel, Shell & Dea Oil* ir ieškovių įmonėse pareigas ėjo tie patys asmenys, kuris įrodo, kad trys RWE *Dea* valdybos nariai nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d. buvo ir *Shell & Dea Oil* stebėtojų tarybos nariai. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad prieš tapdami *Shell & Dea Oil* stebėtojų tarybos nariais tie patys asmenys buvo *Dea Mineraloel* valdybos nariai. Tačiau bendros įmonės laikotarpiu, viena vertus, bendros įmonės valdybos ar komiteto nariai ir, kita vertus, ieškovių organų nariai negalėjo būti tie patys asmenys.
- 128 Net darant prielaidą, kad Komisijos nurodytas tų pačių asmenų skyrimas į pareigas nagrinėjamu atveju gali turėti įtakos vertinant faktinės lemiamos įtakos darymą, ši aplinkybė negali pagrįsti ginčijamo sprendimo išvados šiuo klausimu. Motyvai suinteresuotajam asmeniui iš principo turi būti nurodyti kartu su jam nepalankiu sprendimu. Motyvų nebuvimo negali ištaisyti tai, kad suinteresuotasis asmuo sprendimo motyvus sužino per procesą Sąjungos teisme (1981 m. lapkričio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Michel prieš Parlamentą*, 195/80, Rink. p. 2861, 22 punktas ir 41 punkte minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 149 punktas).
- 129 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad ginčijamame sprendime Komisijos surinktų įrodymų nepakanka, kad būtų įrodyta, jog ieškovės ir *Shell* kartu lėmė *Shell & Dea Oil* elgesį rinkoje, todėl Komisija negalėjo padaryti pagrįstos išvados, kad egzistuoja ekonominis vienetas, kurį sudaro ieškovės ir *Shell & Dea Oil*. Todėl Komisija pažeidė EB 81 straipsnį, kai remdamasi vien ginčijamame sprendime surinktais įrodymais konstatavo, kad ieškovės yra solidariai atsakingos už *Shell & Dea Oil* padarytą pažeidimą.
- 130 Vadinasi, pirmojo pagrindo antrą dalį reikia pripažinti pagrįsta, o ginčijamas sprendimas turi būti panaikintas, kiek jame Komisija konstatavo, kad ieškovės dalyvavo kartelyje nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d. Konstatuoto neteisėtumo pasekmės baudos dydžiui bus nagrinėjamos šio sprendimo 260 ir paskesniuose punktuose.

2. Dėl antrojo ieškinio pagrindo, siejamo su 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo netaikymu ieškovėms

- 131 Ieškovės iš esmės teigia, kad Komisija klaidingai taikė 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo ir pažeidė vienodo požiūrio principą, nes neatleido ieškovių nuo baudos ir nesumažino jos dydžio, atsižvelgdama į prašymą bendradarbiauti, kurį pateikė *Shell Deutschland Schmierstoff*, be kita ko, *Shell Deutschland Oil* vardu. Taigi ieškovėms skirta bauda turi būti „panaikinta arba bent jau gerokai sumažinta“, atsižvelgiant į minėto pranešimo prasmę ir *Shell* ketinimą, išdėstyta jos prašyme bendradarbiauti.

Dėl pirmos dalies, siejamos su naudos pagal „Shell“ prašymą bendradarbiauti nesuteikimu ieškovėms

Dėl ginčijamo sprendimo

- 132 Ginčijamame sprendime Komisija konstatavo:

„<...>

(732) *Shell* [buvo] pirmoji įmonė, pateikusi įrodymų apie pažeidimą, dėl kurio priimamas šis sprendimas. Pateikti įrodymai leido Komisijai priimti sprendimą nurodyti atlikti patikrinimus dėl tariamo pažeidimo šiame sektoriuje <...>

(736) Todėl *Shell* atleidžiama nuo baudų pagal 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo 8 punktą. Tai reiškia, kad *Shell* bauda sumažinama 100 %. Šis sumažinimas taip pat taikomas bendrai ir solidariai *Shell* atsakomybei už *Shell Deutschland Oil GmbH / Shell & Dea Oil* elgesį. Todėl tik RWE yra atsakinga už baudos dalies, kurią lemia jos elgesys, sumokėjimą.“

133 Dėl *Shell Deutschland Schmierstoff* prašymo bendradarbiauti netaikymo ieškovėms Komisija ginčijamame sprendime nurodė:

„<...>

(524) *Shell* teigia, kad laikotarpiu, kai *Dea Mineraloel* buvo įmonės RWE dalis (t. y. nuo pažeidimo pradžios 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2002 m. birželio 30 d.), RWE taip pat turi būti taikomas *Shell* sąlyginis atleidimas.

(525) Be to, *Shell* tvirtina, kad ji negali ir neturi būti pripažinta bendrai ir solidariai su RWE atsakinga už laikotarpį nuo 2002 m. sausio 2 d. iki sausio 30 d., jei Komisija nuspręs skirti baudą RWE. Tokiu atveju *Shell* atsakomybę ir RWE atsakomybę reikėtų nagrinėti skirtingai <...>

(527) Komisija negali bendrų parodymų pripažinti motyvu ir RWE taikyti *Shell* sąlyginį atleidimą. [EB] 81 straipsnis yra susijęs su antikonkurenciniu elgesiu rinkoje tam tikru laikotarpiu, o 2002 m. pranešimas dėl bendradarbiavimo susijęs su prašymais bendradarbiauti vykstant administracinei procedūrai. Todėl nagrinėdama šiuos prašymus Komisija turi įvertinti, kokiai įmonei prašančioji šalis priklausė prašymo pateikimo momentu. *Shell* prašymo atleisti nuo baudų pateikimo momentu *Shell* ir RWE nepriklausė tai pačiai įmonei. Vadinasi, *Shell* yra vienintelė įmonė, atitinkanti 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo reikalavimus, todėl jai gali būti taikomas atleidimas.“

Dėl pirmojo kaltinimo, siejamo su bendrovei *Shell* suteikto atleidimo nuo baudos netaikymu ieškovėms, kiek tai susiję su *Dea Mineraloel* padarytu pažeidimu

134 Ieškovės teigia, kad Komisija neišplėtė *Shell* pateikto prašymo bendradarbiauti poveikio, kiek tai susiję su *Dea Mineraloel* pažeidimu, darytu nuo 1992 m. iki 2002 m. sausio 2 d., kai ji 100 % priklausė ieškovėms. Jos pabrėžia, kad *Dea Mineraloel* – tai bendrovė, kurios teises ir pareigas perėmė *Shell Deutschland Oil*, kai ją įgijo *Shell*. Be to, prašymą bendradarbiauti pateikusi bendrovė *Shell Deutschland Schmierstoff* yra *Shell Deutschland Oil* dukterinė bendrovė.

135 Anot ieškovių, pagal 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo įmonė, kuri atleidžiama nuo baudos, turi būti vertinama tokia, kokia buvo pažeidimo padarymo momentu, todėl Komisija pažeidė minėtą pranešimą, kai atsisakė ir joms leisti pasinaudoti *Shell Deutschland Schmierstoff* pateikto prašymo bendradarbiauti nauda. Tai matyti, be kita ko, iš Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 3 dalies, pagal kurią, nustatant įmonėms už EB 81 straipsnio pažeidimus skirtos baudos dydį, reikia atsižvelgti į pažeidimo sunkumą ir trukmę. Anot ieškovių, kadangi pažeidimo sunkumas ir trukmė nurodo į tai, kokia buvo įmonė darydama pažeidimą, tą patį įmonės apibrėžimą reikia naudoti taikant 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo.

136 Pirma, reikia pažymėti, kad pagal teismo praktiką galimybė bausti patronuojančiąją bendrovę už dukterinės bendrovės elgesį neturi įtakos sprendimo, kuris skirtas tik dukterinei bendrovei, dalyvavusiai darant pažeidimą, teisėtumui. Todėl Komisija gali pasirinkti, ar nubausti darant pažeidimą dalyvavusią dukterinę bendrovę, ar ją dalyvavimo darant pažeidimą laikotarpiu kontroliavusią

- patronuojančiąją bendrovę. Tokį pasirinkimą ji turi ir dukterinės bendrovės ekonominio kontrolės perėmimo atveju, todėl Komisija gali inkriminuoti dukterinės bendrovės elgesį laikotarpiu iki jos perėmimo ankstesnei patronuojančiajai bendrovei, o laikotarpiu po perėmimo – naujai patronuojančiajai bendrovei (žr. 2006 m. gruodžio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Raiffeisen Zentralbank Österreich ir kt. prieš Komisiją*, T-259/02-T-264/02 ir T-271/02, Rink. p. II-5169, 331 ir 332 punktus ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 137 Iš šios teismo praktikos matyti, kad Komisija gali atskirai nagrinėti ir pripažinti tiesiogiai pažeidimą dariusios dukterinės bendrovės ankstesnės ir naujos patronuojančiųjų bendrovių atsakomybę.
- 138 Todėl nagrinėjamu atveju Komisija nepadarė vertinimo klaidos, kai atskirai pripažino RWE atsakomybę už *Dea Mineraloel* padarytą pažeidimą (nuo 1992 m. iki 2002 m. sausio 2 d.) ir *Shell* atsakomybę už bendrovių, kurios perėmė *Dea Mineraloel* teises ir pareigas, t. y. *Shell Deutschland Oil* ir jos dukterinės bendrovės *Shell Deutschland Schmierstoff*, padarytą pažeidimą (nuo 2002 m. birželio 30 d.)
- 139 Antra, reikia išnagrinėti Komisijos programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo tikslą.
- 140 Šiuo klausimu jau buvo nuspręsta, jog baudų dydžio sumažinimas Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimus padariusių įmonių bendradarbiavimo atveju grindžiamas teiginiu, kad toks bendradarbiavimas palengvina Komisijos užduotį nustatyti pažeidimą ir prireikus jį nutraukti (102 punkte minėto Sprendimo *Dansk Rørdindustri ir kt. prieš Komisiją* 399 punktą ir 2008 m. spalio 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Schunk ir Schunk Kohlenstoff-Technik prieš Komisiją*, T-69/04, Rink. p. II-2567, 225 punktą).
- 141 Be to, reikia priminti, kad 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo 3 ir 4 punktuose nurodyta:
- „Komisija žino, kad kai kurios įmonės, susaistytos tokiais neteisėtais susitarimais, norėtų nutraukti savo dalyvavimą ir pranešti apie tokius susitarimus, bet nuo šio žingsnio jas sulaiko didelės baudos, kurios joms gresia. <...> Komisija apsvaistė, kad [Sąjungai] naudinga palankiai elgtis su įmonėmis, kurios su ja bendradarbiauja. Vartotojų ir piliečių interesai aptikti slaptus kartelius ir už juos nubausti yra svarbesni už siekimą nubausti tas įmones, kurios įgalina Komisiją aptikti tokią praktiką ir užkirsti jai kelią.“
- 142 Taigi iš 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo matyti, kad jį taikant įmonių kaltė ir atsakomybė už pažeidimą nepaneigiamos ir kad tik finansinės šios atsakomybės pasekmės panaikinamos arba sumažinamos, siekiant paskatinti atskleisti slaptus kartelius.
- 143 Tai reiškia, kad vienintelis programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo tikslas yra ginant Europos vartotojų ir piliečių interesus padėti aptikti tokią praktiką, skatinant kartelių dalyvius ją atskleisti. Todėl nauda, kurią gali gauti įmonės, kurios laikosi tokios praktikos, negali viršyti to, ko reikia siekiant užtikrinti visišką programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo veiksmingumą.
- 144 Trečia, remdamasi 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo 8 punktu, Komisija atleidžia įmonę nuo baudų, kurios kitaip jai grėstų, jeigu, pirma, įmonė pirmoji pateikia įrodymų, kurie leidžia jai priimti sprendimą atlikti patikrinimus dėl įtariamo kartelio arba, antra, įmonė pirmoji pateikia įrodymų, kurie leidžia jai nustatyti EB 81 straipsnio pažeidimą, susijusį su įtariamu karteliu.
- 145 Todėl, priešingai nei Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 ir 3 dalių, kuriose pateikta nuoroda į pažeidimo trukmę, taigi į įvairią įmonės sudėtį, apimančią tiesiogiai atsakingą bendrovę ar veiklą, kuriai darytas poveikis per visą pažeidimo laikotarpį, atveju, 2002 m. pranešime dėl bendradarbiavimo sutelktas dėmesys į prašymo bendradarbiauti pateikimo momentą, todėl sąvoka „įmonė“ iš principo reiškia ekonominį vienetą, egzistavusį šio prašymo pateikimo momentu.

- 146 Toks aiškinimas, beje, atitinka 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo tikslą padėti aptikti kartelius skatinant dalyvius juos atskleisti. Atsižvelgiant į galimybę tiesiogiai kartelyje dalyvavusios bendrovės atsakomybę priskirti kitoms bendrovėms, su kuriomis ji sudaro ekonominį vienetą, siekiant išlaikyti paskatą atskleisti informaciją, susijusią ir su minėtos bendrovės atsakomybe, reikia leisti, kad visos bendrovės, priklausiusios įmonei prašymo bendradarbiauti pateikimo momentu, galėtų būti atleistos nuo sankcijų, kurios būtų skirtos nesant tokio prašymo.
- 147 Kita vertus, prašymo bendradarbiauti naudos suteikimas ir įmonėms, kurioms priklausė tiesiogiai kartelyje ar susijusioje veikloje dalyvavusi bendrovė, įprastomis sąlygomis neturi poveikio bendrovių, kurios su prašymą pateikusia bendrove sudaro įmonę prašymo pateikimo momentu, teisinei padėčiai. Todėl toks naudos praplėtimas iš principo negali pasitarnauti vieninteliam 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo tikslui paskatinti įmones atskleisti slaptus kartelius ginant Sąjungos vartotojų interesus.
- 148 Darytina išvada, kad Komisija nepažeidė 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo, kai ginčijamo sprendimo 527 konstatuojamojoje dalyje teigė, kad įmonės, kurią reikia atleisti nuo baudos, ribas reikia apibrėžti remiantis faktinėmis aplinkybėmis, egzistavusiomis prašymo bendradarbiauti pateikimo momentu.
- 149 Ketvirta, reikia pažymėti, kad pateikdamos šią ieškinio pagrindo dalį ieškovės tik tvirtina, jog joms turi būti taikomas *Shell* suteiktas atleidimas nuo baudos dėl informacijos, kurią *Shell Deutschland Schmierstoff*, prašymo bendradarbiauti pateikimo momentu *Shell* grupei priklausanti bendrovė, pateikė Komisijai.
- 150 Reikia konstatuoti, kad, kiek tai susiję su laikotarpiu iki 2002 m. sausio 2 d., dėl atleidimo nuo baudos pritaikymo ir ieškovėms negalėjo padidėti Komisijos programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo taikymo veiksmingumas, kad taip naudos gautų Europos vartotojai. Ieškovių atsakomybė buvo konstatuota atskirai nuo *Shell* atsakomybės. Todėl dėl joms skirtos baudos *Shell* negalėjo patirti finansinių nuostolių, todėl negalėjo būti atgrasyta nuo visos informacijos, kuria ji ketino pasidalyti su Komisija, pateikimo, siekiant atleidimo nuo baudos pagal 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo.
- 151 Be to, kaip teisingai pažymi Komisija, nėra neteisinga atlyginti dukterinės bendrovės naujai patronuojančiajai bendrovei, kuri atlikusi vidinius patikrinimus nustato pažeidimą ir tada nusprendžia bendradarbiauti su Komisija, atleidžiant ją nuo baudos ir šios priemonės netaikyti ankstesnei įmonės savininkei, nedėjusiai tokių pastangų ir neprisidėjusiai prie pažeidimo išaiškinimo.
- 152 Todėl nagrinėjamu atveju 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo Komisija taikė atsižvelgdama į jo tikslą.
- 153 Galiausiai, penkta, reikia priminti, kad remiantis teismo praktika vienodo požiūrio principas, pagal kurį reikalaujama, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, o skirtingos – vienodai, nebent toks vertinimas būtų objektyviai pagrįstas, yra bendras Sąjungos teisės principas, įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniuose (šiuo klausimu žr. 2010 m. rugsėjo 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Akzo Nobel Chemicals ir Akros Chemicals prieš Komisiją ir kt.*, C-550/07 P, Rink. p. I-8301, 54 ir 55 punktus).
- 154 Nagrinėjamu atveju yra didelis skirtumas tarp ieškovių situacijos ir *Shell* grupei priklausančių bendrovių, kurios buvo atleistos nuo baudos *Shell Deutschland Schmierstoff* pateikus prašymą bendradarbiauti, situacijos, nes šios bendrovės, priešingai nei ieškovės, kartu su *Shell Deutschland Schmierstoff* sudarė įmonę, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnį, minėto prašymo pateikimo momentu. Kaip matyti iš šio sprendimo 145–148 punktuose pateiktos analizės, šis skirtumas svarbus kalbant apie atleidimo nuo baudos taikymą ir ieškovėms.
- 155 Vadinasi, Komisija skirtingas situacijas vertino skirtingai, todėl nepažeidė vienodo požiūrio principo.

156 Iš to, kas išdėstyta, matyti, jog reikia patvirtinti Komisijos išvadą, kad ieškovės negalėjo būti atleistos nuo baudos kaip *Shell*, kiek tai susiję su *Dea Mineraloel* padarytu pažeidimu.

Dėl antrojo kaltinimo, siejamo su bendrovei *Shell* suteikto atleidimo nuo baudos netaikymu ir ieškovėms, kiek tai susiję su *Shell & Dea Oil* padarytu pažeidimu

157 Pateikdamos antrąjį kaltinimą ieškovės kritikuoja tai, kad *Shell* grupei suteiktas atleidimas nuo baudos nebuvo pritaikytas ir joms, kiek tai susiję su bauda, kuri joms buvo skirta dėl *Shell & Dea Oil*, bendros įmonės, kuri nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d. bendrai priklausė *Shell* ir RWE, padaryto pažeidimo.

158 Šiuo klausimu pakanka priminti, kad išnagrinėjęs pirmojo pagrindo antrą dalį Bendrasis Teismas nusprendė, jog ginčijamas sprendimas turi būti panaikintas, kiek Komisija nubaudė ieškoves už pažeidimą, padarytą *Shell & Dea Oil*. Todėl šio kaltino nebereikia nagrinėti.

159 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia atmesti kaltinimą, siejamą su bendrovei *Shell* suteikto atleidimo nuo baudos netaikymu ieškovėms, kiek tai susiję su *Dea Mineraloel* padarytu pažeidimu, ir nėra reikalo nuspręsti dėl bendrovei *Shell* suteikto atleidimo nuo baudos netaikymo ieškovėms, kiek tai susiję su *Shell & Dea Oil* padarytu pažeidimu.

Dėl antros dalies, siejamos su ieškovių teise į tai, kad jos būtų visiškai atleistos nuo baudos arba jos dydis būtų gerokai sumažintas pagal 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo

160 Ieškovės teigia, kad jos turėjo būti atleistos nuo baudos arba jos dydis turėjo būti gerokai sumažintas pagal 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo. *Shell* perduotą informaciją pateikė buvę *Dea Mineraloel* ir *Shell & Dea Oil*, dabar – *Shell Deutschland Oil* (*Shell Deutschland Schmierstoff* patronuojančiosios bendrovės), darbuotojai.

161 Bet kuriuo atveju ieškovės taip pat pateikė svarbių įrodymų per administracinę procedūrą, o vienintelė priežastis, dėl kurios jos negalėjo jų turėti anksčiau, buvo aplinkybė, kad Komisija gerokai pavėlavusi jas informavo apie tai, jog buvo vykdomas tyrimas ir dėl jų.

162 Iš pradžių reikia priminti, kad pagal teismo praktiką Komisija turi diskreciją vertinti, ar įmonių savanoriškai pateikta informacija ar dokumentai palengvino jos užduotį ir ar reikia atleisti įmones nuo baudos ar sumažinti jos dydį pagal 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo (šiuo klausimu žr. 102 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 394 punktą ir 2009 m. rugsėjo 24 d. Sprendimo *Erste Group Bank ir kt. prieš Komisiją*, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ir C-137/07 P, Rink. p. I-8681, 248 punktą). Vis dėlto Bendrasis Teismas negali remtis šia diskrecija tam, kad atsisakytų atlikti išsamią tiek teisinę, tiek faktinę Komisijos šiuo klausimu atlikto vertinimo kontrolę (šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Chalkor prieš Komisiją*, C-386/10 P, Rink. p. I-13085, 62 punktą).

163 Toliau, remiantis šio sprendimo 140 punkte nurodyta teismo praktika, darant Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimus dalyvavusių įmonių bendradarbiavimo atveju baudų dydžio sumažinimas grindžiamas tuo, kad toks bendradarbiavimas padeda Komisijai atlikti savo užduotį, t. y. konstatuoti pažeidimą ir prireikus jį nutraukti.

164 Be to, kaip pažymėta šio sprendimo 143 punkte, vienintelis programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo tikslas yra ginant Europos vartotojų ir piliečių interesus padėti aptikti slaptus kartelius, skatinant dalyvius juos atskleisti. Todėl nauda, kurią gali gauti tokioje veikloje dalyvavusios įmonės, negali viršyti to, ko reikia siekiant užtikrinti visišką programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo veiksmingumą.

- 165 Galiausiai reikia priminti, kad, priešingai nei Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 ir 3 dalių, kuriose pateikta nuoroda į pažeidimo trukmę, taigi į įvairių įmonės sudėčių, apimančią tiesiogiai atsakingą bendrovę ar veiklą, kuriai darytas poveikis per visą pažeidimo laikotarpį, atveju, 2002 m. pranešime dėl bendradarbiavimo sutelktas dėmesys į prašymo bendradarbiauti pateikimo momentą, todėl sąvoka „įmonė“ iš principo reiškia ekonominį vienetą, egzistavusį šio prašymo pateikimo momentu.
- 166 Tuo remiantis darytina išvada, kad tai, jog informaciją, kuri *Shell* leido pasinaudoti programa dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo, pateikė darbuotojai, kurie prieš bendrovei *Shell* įsigyjant *Dea Mineraloel* dirbo RWE grupėje, neturi reikšmės vertinant, ar ieškovėms gali būti pritaikytas atleidimas nuo baudos ar jos dydžio sumažinimas.
- 167 Ieškovės nesiremia jokia teisės norma, kuri įpareigotų Komisiją atleisti jas nuo baudos sumokėjimo dėl to, kad darbuotojai, padėję nustatyti kartelį ar prašymą bendradarbiauti pateikusių bendrovės veiklą, susijusią su karteliu, anksčiau dirbo ieškovėms priklausiusioje bendrovėje.
- 168 Kita vertus, iš 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo, kuriame sutelkiamas dėmesys į prašymo bendradarbiauti pateikimo momentą, matyti, kad prašymą bendradarbiauti pateikusių bendrovės darbuotojų informacijos atskleidimu gali pasinaudoti tik įmonė, kuriai minėta bendrovė priklausė prašymo bendradarbiauti pateikimo momentu. Tik taip aiškinant užtikrinama, kad atleidimo nuo baudos arba jos dydžio sumažinimo pagal programą dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo mastas neviršytų to, ko reikia, kad būtų pasiektas jos tikslas paskatinti slaptų kartelių dalyvius juos atskleisti.
- 169 Todėl reikia atmesti ieškovių pirmąjį kaltinimą.
- 170 Antra, ieškovės teigia, kad Komisija turėjo gerokai sumažinti jų baudą dėl įrodymų, kuriuos jos pateikė per administracinę procedūrą.
- 171 Šiuo klausimu pakanka pažymėti, jog ieškovės mini tik tai, kad buvo atmestas ginčijamo sprendimo 222 konstatuojamojoje dalyje nurodytas MOL argumentas, dėl kurio jos pateikė papildomos informacijos. Kaip pažymi Komisija, MOL dalyvavimas kartelyje buvo konstatuotas remiantis gausiais įrodymais. Be to, reikia pažymėti, kad ieškovės pateikė šią informaciją atsakydamos į Komisijos prašymą pateikti informacijos tuo metu, kai jau mažiausiai trys kitos įmonės savanoriškai buvo pateikusių įrodymų ir informacijos dėl kartelio veikimo. Todėl Komisija nepadarė klaidos ar pažeidimo, kai atsisakė atleisti ieškoves nuo baudos ar sumažinti jos dydį pagal 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo.
- 172 Bet kuriuo atveju, naudodamasis neribota jurisdikcija, Bendrasis Teismas daro išvadą, kad atsižvelgiant į visas faktines ir teisine bylos aplinkybes ieškovių pateikta informacija nepateisina tokio sumažinimo.
- 173 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia atmesti antrojo pagrindo antrą dalį.

Dėl trečios dalies, siejamos su ieškovių teisės į gynybą pažeidimu

- 174 Pateikdamos antrojo pagrindo trečią dalį ieškovės iš esmės teigia, kad nuo pat pradžių jos turėjo nedidelę galimybę pateikti prašymą bendradarbiauti, nes su nagrinėjamu pažeidimu susijusi veikla buvo perduota *Shell*. Tai, kad Komisija prieš atsiųsdama pranešimą apie kaltinimus ieškovių neinformavo, jog tyrimas vykdomas ir dėl jų, atėmė iš jų galimybę laiku pateikti prašymą bendradarbiauti. Taip Komisija pažeidė jų teisę į gynybą.
- 175 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką užtikrinant teisę į gynybą būtina, kad suinteresuotajai įmonei per administracinę procedūrą būtų suteikta galimybė veiksmingai pareikšti savo nuomonę dėl nurodomų faktų ir aplinkybių tikrumo bei reikšmingumo ir dėl dokumentų, kuriais Komisija grindžia įtarimus dėl

Sutarties pažeidimo padarymo (1983 m. birželio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Musique Diffusion française ir kt. prieš Komisiją*, 100/80-103/80, Rink. p. 1825, 10 punktas ir 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimo *BPB Industries ir British Gypsum prieš Komisiją*, C-310/93 P, Rink. p. I-865, 21 punktas).

- 176 Šis principas įgyvendinamas vadovaujantis Reglamento Nr. 1/2003 27 straipsnio 1 dalimi, nes joje numatyta, kad šalims turi būti siunčiamas pranešimas apie kaltinimus, kuriame turi būti aiškiai išdėstyti pagrindiniai argumentai, kuriais Komisija remiasi toje procedūros stadijoje (2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 67 punktas), kad suinteresuotieji asmenys galėtų veiksmingai susipažinti su informacija apie veiksmus, kuriais Komisija juos kaltina, ir tinkamai apsiginti prieš Komisijai priimant galutinį sprendimą. Šio reikalavimo laikomasi, kai minėtame sprendime suinteresuotieji asmenys nekaltinami pranešime apie kaltinimus nenurodytais padarytais pažeidimais ir jame pateikiami tik tie faktai, dėl kurių suinteresuotieji asmenys galėjo pasiaiškinti (šiuo klausimu žr. 2003 m. kovo 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją*, T-213/00, Rink. p. II-913, 109 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 177 Nagrinėjamu atveju ieškovės neteigia, kad joms atsiųstame pranešime apie kaltinimus buvo ne visi įrodymai, kuriais jų atžvilgiu remiamasi ginčijamame sprendime. Jos tik tvirtina, kad dėl to, jog Komisija neįspėjo apie administracinės procedūros pradžią, jos atsidūrė nepalankesnėje padėtyje, palyginti su įmonėmis, kuriose Komisija vykdė patikrinimus.
- 178 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog tam, kad pranešimo apie kaltinimus adresatas turėtų galimybę per administracinę procedūrą, vykdomą pagal rungimosi principą, veiksmingai išdėstyti savo požiūrį į Komisijos nurodytų faktų ir aplinkybių tikrumą ir reikšmingumą, ši institucija iš principo neprivalo prieš išsiųsdama pranešimą apie kaltinimus imtis šio adresato atžvilgiu kokios nors tyrimo priemonės (41 punkte minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 122 punktas).
- 179 Vadinasi, ieškovės negali pagrįstai teigti, kad buvo pažeista jų teisė į gynybą.
- 180 Šios išvados negali paneigti tai, kad ieškovės remiasi 2004 m. rugsėjo 3 d. Komisijos sprendimu [C (2004) 2826] dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla COMP/E-1/38.069 – Variniai vandentiekio vamzdžiai). Taip pat reikia priminti, kad Komisijos sprendimai kitose bylose gali turėti tik orientacinę vertę, jei bylų aplinkybės nėra identiškos (šiuo klausimu žr. 2006 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *JCB Service prieš Komisiją*, C-167/04 P, Rink. p. I-8935, 201 ir 205 punktus ir 2007 m. birželio 7 d. Sprendimo *Britannia Alloys & Chemicals prieš Komisiją*, C-76/06 P, Rink. p. I-4405, 60 punktą).
- 181 Be to, ieškovės negali pagrįstai teigti, kad dėl su karteliu susijusios veiklos perdavimo *Shell* jų bendradarbiavimas su Komisija tapo sudėtingesnis.
- 182 Kaip teisingai pažymi Komisija, iš tiesų niekas nekludė ieškovėms pateikti prašymo bendradarbiauti laikotarpiu, kai *Dea Mineraloel* su jomis sudarė ekonominį vienetą.
- 183 Taip pat reikia priminti, kad programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo tikslas yra ne suteikti slaptuose karteliuose dalyvaujančioms įmonėms, išpėtoms apie Komisijos procedūros pradėjimą, galimybę išvengti finansinių atsakomybės pasekmių, bet ginant Europos vartotojų ir piliečių interesus padėti aptikti tokią veiklą, skatinant dalyvius jas atskleisti. Todėl nauda, kurią gali gauti tokioje veikloje dalyvavusios įmonės, negali viršyti to, ko reikia siekiant užtikrinti visišką programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo veiksmingumą.

184 Norint apginti Europos vartotojų interesus nereikalaujama, kad Komisija atleidimą nuo baudos ar jos dydžio sumažinimą pritaikytų didesniai skaičiui įmonių, nei to reikia siekiant užtikrinti visišką programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo veiksmingumą, tokį atleidimą ar sumažinimą suteikdama kitoms įmonėms nei tos, kurios pirmosios pateikė įrodymų, leidusių Komisijai nurodyti atlikti patikrinimus ar konstatuoti pažeidimą.

185 Todėl antrojo pagrindo trečią dalį, taigi, ir visą antrąjį pagrindą reikia atmesti.

3. Dėl trečiojo ieškinio pagrindo, susijusio su apyvartos, į kurią atsižvelgta apskaičiuojant ieškovėms skirtos baudos dydį, nustatymu

186 Anot ieškovių, nustatydamą apyvartą, pagal kurią turi būti apskaičiuotas baudos dydis, Komisija pažeidė Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 ir 3 dalis, nes nesilaikė esminių baudos dydžio nustatymo principų, visų pirma vienodo požiūrio ir proporcingumo principų. Iš esmės jos teigia, kad Komisija atsižvelgė į 1999–2001 m. apyvartos su karteliu susijusiose rinkose vidurkį, kurį ji apskaičiavo remdamasi *Shell*, o ne ieškovių pateiktais duomenimis. Galiausiai jos teigia, kad Komisija šiuo atžvilgiu pažeidė savo pareigą motyvuoti.

Dėl pirmos dalies, siejamos su ginčijamo sprendimo nepakankamu motyvavimu, kiek tai susiję su ieškovių pardavimų vertės apskaičiavimu

187 Ieškovės teigia, kad Komisija pažeidė savo pareigą motyvuoti, kiek tai susiję su jų pardavimų vertės apskaičiavimu. Pirmą, iš ginčijamo sprendimo nematyti, kodėl referenciniu laikotarpiu ji laikė trejus paskutinius dalyvavimo darant pažeidimą metus. Antra, ji pakankamai nemotyavo atsižvelgimo į *Shell* pateiktus duomenis, kiek tai susiję su ieškovių pardavimų verte.

188 Iš pradžių šiuo klausimu reikia priminti, kad motyvavimas, reikalaujamas pagal EB 253 straipsnį, turi atitikti atitinkamo teisės akto pobūdį ir aiškiai bei nedviprasmiškai parodyti institucijos, priėmusios aktą, argumentus taip, kad suinteresuotieji asmenys galėtų sužinoti priimtos priemonės priežastis, o kompetentingas teismas – vykdyti jos kontrolę (2001 m. kovo 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Prancūzija prieš Komisiją*, C-17/99, Rink. p. I-2481 ir 41 punkte minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 146 punktas).

189 Taigi pareiga motyvuoti individualų sprendimą siekiama ne tik sudaryti sąlygas vykdyti teisminę kontrolę, bet ir suteikti suinteresuotajam asmeniui pakankamai informacijos, kad jis žinotų, ar sprendimas turi trūkumų, dėl kurių būtų galima ginčyti jo teisėtumą (šiuo klausimu žr. 2003 m. spalio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Corus UK prieš Komisiją*, C-199/99 P, Rink. p. I-11177, 145 punktą ir 102 punkte minėto Sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 462 punktą).

190 Iš esmės apie motyvus suinteresuotajam asmeniui turi būti pranešama kartu su jo nenaudai priimtu sprendimu. Motyvavimo nebuvimo negali ištaisyti tai, kad suinteresuotasis asmuo sprendimo motyvus sužino vykstant procesui Sąjungos teismuose (128 punkte minėto Sprendimo *Michel prieš Parlamentą* 22 punktas; 102 punkte minėto Sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 463 punktas ir 41 punkte minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 149 punktas).

191 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką pareiga motyvuoti turi būti vertinama atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, visų pirma į akto turinį, motyvų, kuriais remiamasi, pobūdį ir asmenų, kuriems aktas skirtas, ar kitų asmenų, kurie tiesiogiai ir individualiai su juo susiję, interesus gauti paaiškinimus. Nereikalaujama, kad motyvuose būtų nurodytos visos svarbios faktinės ir teisinės aplinkybės, nes nustatant, ar akto motyvai atitinka EB 253 straipsnio reikalavimus, turi būti atsižvelgiama ne tik į jų formuluotę, bet ir į kontekstą bei visas nagrinėjamą sritį reglamentuojančias teisės normas (1998 m.

balandžio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, Rink. p. I-1719, 63 punktą ir 2008 m. liepos 10 d. Sprendimo *Bertelsmann ir Sony Corporation of America prieš Impala*, C-413/06 P, Rink. p. I-4951, 166 ir 178 punktai).

192 Jeigu, kaip yra nagrinėjama atveju, taikant Sąjungos konkurencijos teisės taisykles priimtas sprendimas susijęs su keliais adresatais ir pažeidimo inkriminavimu, jis turi būti pakankamai motyvuotas visų adresatų atžvilgiu, visų pirma tų, kurie pagal tą sprendimą turi atsakyti už šį pažeidimą. Taigi už savo dukterinės bendrovės pažeidimą atsakinga pripažintos patronuojančiosios bendrovės atžvilgiu tokio sprendimo motyvai iš principo turi būti išsamūs, kad pagrįstų pažeidimo inkriminavimą šiai bendrovei (žr. 41 punkte minėto Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją* 152 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

Dėl pirmojo kaltinimo, siejamo su nepakankamu ginčijamo sprendimo motyvavimu, kiek tai susiję su paskutinių trejų metų dalyvavimo darant pažeidimą pardavimų vertės vidurkio pasirinkimu

193 Pirma, ieškovės primena, kad pagal 2006 m. gaires reikšmingos apyvartos nustatymo referencinis laikotarpis yra paskutiniai dalyvavimo darant pažeidimą metai. Remiantis ginčijamo sprendimo 629 ir 631 konstatuojamosiomis dalimis, RWE grupės atveju tai buvo 2001 m. Iš ginčijamo sprendimo ieškovės negali suprasti, kodėl Komisija kaip bendrą metodą pasirinko atsižvelgti ne į vienų metų pardavimų vertę, bet į trejų metų pardavimų vertės vidurkį.

194 Šiuo klausimu reikia priminti, kad remdamasi 2006 m. gairių 13 punktu Komisija ginčijamo sprendimo 629 konstatuojamojoje dalyje pažymėjo, jog siekdama nustatyti skirtinos baudos bazinį dydį paprastai ji remiasi rinkoje, su kuria susijęs kartelis, įmonės įvykdytų pardavimų vertė per paskutinius pilnus jos dalyvavimo darant pažeidimą metus.

195 Ginčijamo sprendimo 632 ir 633 konstatuojamosiose dalyse Komisija priminė *ExxonMobil* ir *MOL* argumentus, susijusius su tuo, kad Sąjungos plėtra, ypač įvykdyta 2004 m., turėjo didelį poveikį ne vieno dalyvio pardavimų vertei. Reikia pridurti, kad net ir ieškovės savo atsakyme į pranešimą apie kaltinimus šiuo atžvilgiu nurodė, kad, jų manymu, atsižvelgti reikėjo tik į *Dea Mineraloel* pardavimų, įvykdytų penkiolikoje valstybių narių, kurios sudarė Sąjungą iki 2004 m. gegužės 1 d., vertę. Komisija ginčijamo sprendimo 634 konstatuojamojoje dalyje į šiuos argumentus atsakė taip:

„Komisija pripažįsta, kad 2004 m. dėl Europos Sąjungos plėtros gegužės mėnesį yra išskirtiniai. Ji mano, kad kaip bendrą baudos apskaičiavimo pagrindą reikia naudoti ne 2004 m. realizuotų pardavimų vertę, bet trejų paskutinių finansinių metų, kuriais ūkio subjektas dalyvavo darant pažeidimą, pardavimų vertę.“

196 Todėl priežastis, dėl kurios Komisija atsižvelgė į trejų paskutinių metų, kuriais buvo dalyvauta darant pažeidimą, pardavimų vertės vidurkį, o ne į paskutinių pilnų dalyvavimo metų pardavimų vertę, aiškiai matoma iš ginčijamo sprendimo.

197 Antra, ieškovės vis dėlto teigia, kad Komisija nemotyavo, kodėl nusprendė atsižvelgti į pardavimų, kuriuos jos įvykdė nuo 1999 m. iki 2001 m., vertę, o ne vien į 2001 m. pardavimų vertę. Be to, Komisija atmetė ieškovių argumentą, kad 2001–2002 finansiniai metai buvo išskirtiniai ir kad, priešingai – reikėjo remtis per visą pažeidimo laikotarpį *Dea Mineraloel* įvykdytos apyvartos vidurkiu, t. y. nuo 1992–1993 m. iki 2000–2001 m. (ginčijamo sprendimo 639 konstatuojamoji dalis). Tačiau Komisija nepaaiškino, kodėl, užuot pasirinkusi šį referencinį laikotarpį, ji rėmėsi 1999–2001 m. apyvartos vidurkiu.

198 Šiuo klausimu reikia priminti šio sprendimo 191 punkte minėtą teismo praktiką, pagal kurią motyvavimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, visų pirma į akto turinį, motyvų, kuriais remiamasi, pobūdį ir asmenų, kuriems aktas skirtas, ar kitų asmenų, kurie tiesiogiai ir

individualiai su juo susiję, interesą gauti paaiškinimus. Nereikalaujama, kad motyvuose būtų nurodytos visos svarbios faktinės ir teisinės aplinkybės, nes nustatant, ar akto motyvai atitinka EB 253 straipsnio reikalavimus, turi būti atsižvelgiama ne tik į jų formuluotę, bet ir į kontekstą bei visas nagrinėjamą sritį reglamentuojančias teisės normas.

- 199 Be to, pirma, reikia priminti, kad pagal teismo praktiką Komisija turi apibrėžti laikotarpį, į kurį turi būti atsižvelgta, taip, kad gautus skaičius būtų galima kuo lengviau palyginti (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Fiskeby Board prieš Komisiją*, T-319/94, Rink. p. II-1331, 42 punktas). Antra, konstatuotina, kad ginčijamame sprendime Komisija kiekvienai kaltinamai įmonei nuolat naudojo pardavimų, įvykdytų per trejus paskutinius dalyvavimo kartelyje metus, vertę, remdamasi metodu, kurį ji nustatė ginčijamo sprendimo 634 konstatuojamojoje dalyje.
- 200 Todėl aiškinant visą ginčijamą sprendimą, atsižvelgiant į jo kontekstą ir visas atitinkamą klausimą reglamentuojančias teisės normas, galima suprasti priežastis, dėl kurių Komisija pasirinko 1999–2001 m., o ne vien 2001 m. kaip referencinį laikotarpį, į kurį turi būti atsižvelgta ieškovių atveju. Taigi kaltinimas, siejamas su nepakankamu motyvavimu, šiuo aspektu turi būti atmestas.

Dėl antrojo kaltinimo, siejamo su nepakankamu ginčijamo sprendimo motyvavimu, kiek tai susiję su pardavimų vertės nustatymu

- 201 Ieškovės teigia, kad ginčijamo sprendimo motyvai neleidžia joms patikrinti, ar Komisija teisingai nustatė jų pardavimų 1999–2001 m. laikotarpiu vertę.
- 202 Jos neturėjo galimybių, remdamosi ginčijamo sprendimo motyvais, patikrinti, ar Komisija teisingai nustatė vidutinę 1999–2001 m. laikotarpio apyvartą. Matyt, Komisija rėmėsi *Shell* informacija, nes ši teigė, kad RWE negalėjo nurodyti 2001 m. apyvartos duomenų atskirai dėl parafino vaško ir parafino šlamo. Remiantis ginčijamo sprendimo 628 konstatuojamąja dalimi, *Shell* grupės nurodyta apyvarta atitiko ieškovių pateiktus duomenis apie visų pardavimų apyvartą. Vis dėlto ieškovės neturėjo galimybių patikrinti šio teiginio, nes per administracinę procedūrą jos negalėjo susipažinti su *Shell* pateiktais duomenimis apie apyvartą. Bet kuriuo atveju, remiantis jų duomenimis, finansiniais metais nuo 1998–1999 iki 2000–2001 buvusios *Dea Mineraloel* su „parafino vaško“ veikla susijusios pardavimų pajamos vidutiniškai siekė apie 18,2 mln. EUR. Šis skaičius yra apie 280 000 EUR mažesnis už tą, kurį nurodė Komisija.

- 203 Reikia priminti, kad pagal ginčijamo sprendimo 59 konstatuojamąją dalį:

„Anot *Shell*, [RWE grupės] parafino vaško pardavimų EEE vertės metinis vidurkis 1999–2001 m. buvo 13 785 353 EUR. Anot *Shell*, parafino šlamo pardavimų EEE vertės metinis vidurkis 1999–2001 m. buvo 4 670 083 EUR.“

- 204 Pagal ginčijamo sprendimo 628 konstatuojamąją dalį:

„Apskaičiuodama Komisija naudojo įmonių nurodytus skaičius. Kadangi RWE negalėjo pateikti duomenų apie atskirų produktų pardavimų 2001 m. vertę, Komisija šiuo atveju naudojo *Shell* pateiktą informaciją, kuri atrodė atitinkanti visų pardavimų apyvartos duomenis, kuriuos RWE būtų galėjusi pateikti.“

- 205 Šiuo klausimu jau buvo nuspręsta, kad, kiek tai susiję su baudų už Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimus nustatymu, Komisija įvykdo pareigą motyvuoti, jei savo sprendime nurodo vertinimo kriterijus, kurie leido nustatyti padaryto pažeidimo sunkumą ir trukmę, ir ji neprivalo jame pateikti detalesnių paaiškinimų arba skaičių, susijusių su baudos dydžio apskaičiavimo metodu (šiuo klausimu žr. 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Cascades prieš Komisiją*, C-279/98 P, Rink. p. I-9693, 38–47 punktus ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo

Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją, T-191/98, T-212/98-T-214/98, Rink. p. II-3275, 1532 punktą). Skaičiais išreikštų duomenų, susijusių su baudos dydžio nustatymo metodu, pateikimas, kad ir kokie reikšmingi šie duomenys būtų, nėra būtinas, kad būtų paisoma pareigos motyvuoti (2003 m. spalio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Salzgitter prieš Komisiją*, C-182/99 P, Rink. p. I-10761, 75 punktas ir 2008 m. spalio 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *SGL Carbon prieš Komisiją*, T-68/04, Rink. p. II-2511, 31 punktas).

- 206 Be to, reikia pažymėti, kad 2008 m. sausio 31 d. atsakyme į Komisijos prašymą pateikti informaciją ieškovės tvirtino negalinti nurodyti duomenų apie apyvartą 2001–2002 finansiniais metais. Nesant šių duomenų, negalėjo būti nustatyta 2001 kalendorinių metų pardavimų vertė, į kurią Komisija nuolat atsižvelgė ginčijamame sprendime. Be to, ieškovės tame atsakyme teigė, kad jos negalėjo atskirai nurodyti ankstesnių finansinių metų duomenų apie parafino vašką ir parafino šlamą. Tokių atskirai nurodytų duomenų reikėjo tam, kad būtų apskaičiuotas baudos dydis, atsižvelgiant į tai, jog dėl pažeidimo sunkumo taikomas koeficientas šiems dviem produktų grupėms buvo skirtingas, t. y. 18 % parafino vaško atveju ir 15 % parafino šlamo atveju.
- 207 Galiausiai konstatuotina, jog 2008 m. kovo 5 d. atsakyme į Komisijos prašymą pateikti informaciją ieškovės nurodė, kad buvo susisiekusios su *Shell* siekdamos gauti turimą informaciją apie pardavimus šiai bendrovei ir kad jos žinojo apie tai, jog *Shell* Komisijai jau buvo pateikusi duomenis apie pardavimus 2001–2002 finansiniais metais. Jos pateikė nuorodą į duomenis, *Shell* pateiktus už tuos finansinius metus, ir pripažino, kad RWE grupės atveju nėra tokių patikimų duomenų.
- 208 Todėl reikia pažymėti, jog per vykusį po atsakymo į pranešimą apie kaltinimus susirašinėjimą ieškovės neprieštaravo tam, kad Komisija naudotų *Shell* pateiktus duomenis apie pardavimus, net, priešingai, skatino Komisiją juos naudoti dėl 2001–2002 finansinių metų.
- 209 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad aiškinant visą ginčijamą sprendimą atsižvelgiant į jo kontekstą, visų pirma ieškovių ir Komisijos susirašinėjimą ir visas atitinkamą klausimą reglamentuojančias teisės normas, galima suprasti priežastis, dėl kurių Komisija naudojo *Shell* pateiktus duomenis.
- 210 Kalbant apie ieškovių argumentą, kad iš ginčijamo sprendimo negalima suprasti, pagal kokį metodą *Shell* padalijo pardavimų duomenis parafino vaškui ir parafino šlamui, reikia pažymėti, kad Komisija įvykdė pareigą motyvuoti, kai savo sprendime nurodė vertinimo kriterijus, kurie leido nustatyti padaryto pažeidimo sunkumą ir trukmę, ir ji neprivalo pateikti jame detalesnių paaiškinimų arba skaičių, susijusių su baudos dydžio apskaičiavimu (žr. šio sprendimo 205 punkte nurodytą teismo praktiką).
- 211 Be to, remdamasi ieškovių per administracinę procedūrą pateikta informacija Komisija teisėtai galėjo daryti prielaidą, kad jos negalinti nurodyti duomenų, atsižvelgdama į nurodytus šių dviejų grupių ryšius ir tai, kad ieškovės netgi pateikė nuorodą į *Shell* perduotus duomenis. Kadangi nėra bendros pareigos nurodyti visų reikšmingų faktinių ir teisinių aplinkybių, o pareigos motyvuoti mastas priklauso, be kita ko, nuo ginčijamo akto priėmimo konteksto, Komisija į ginčijamą sprendimą pagrįstai neįtraukė išsamios analizės, susijusios su *Shell* pateiktais duomenimis, atsižvelgdama, be kita ko, į ieškovių perduotą informaciją apie ryšius su *Shell* šiuo klausimu ir į tai, kad jos pateikė nuorodą į dalį *Shell* turimų duomenų.
- 212 Maža to, atsakydamos į rašytinį Bendrojo Teismo klausimą ieškovės nurodė, kad 2008 m. sausio 25 d. *Shell* joms iš tikrųjų perdavė duomenis apie apyvartą, kurie buvo paimti iš tos pačios duomenų bazės kaip ir tie, kuriuos *Shell* perdavė Komisijai. Vien tai, kad *Shell* gautuose duomenyse daroma nuoroda ne į kalendorinius, bet į finansinius metus, kurie prasideda kiekvienų metų liepos pradžioje ir baigiasi birželio pabaigoje, negalėjo būti kliūtis ieškovėms suprasti Komisijos apskaičiavimo metodą, nes ginčijamame sprendime pažymėta, kad pardavimų vertė buvo apskaičiuota remiantis duomenimis,

susijusiais su kalendoriniais metais. Todėl remdamosi ginčijamu sprendimu ir jo priėmimo aplinkybėmis ieškovės galėjo suprasti, kad Komisija pritaikė su finansiniais metais susijusius duomenis savo metodu, pagal kurį atsižvelgiama į kalendorinius metus.

213 Todėl reikia atmesti trečiojo pagrindo pirmą dalį.

Dėl antros dalies, siejamos su proporcingumo principo ir Reglamento Nr. 1/2003 pažeidimu nustatant ieškovėms skirtos baudos dydį

Dėl referencinio laikotarpio pasirinkimo (1999–2001 kalendoriniai metai)

214 Ieškovės teigia, kad joms skirtos baudos dydis yra neproporcingas pažeidimo sunkumui, nes jų pardavimų vertė buvo gerokai didesnė Komisijos pasirinktu referenciniu laikotarpiu (1999–2001 m.) nei ankstesniu laikotarpiu (1992–1998 m.) ar vėlesniu laikotarpiu (2002–2004 m.). Baudos dydis, apskaičiuotas remiantis taip nustatyta pardavimų verte, neatspindi jų padaryto pažeidimo sunkumo, nes referenciniu laikotarpiu pardavimų vertė neapibūdina viso pažeidimo laikotarpio. Todėl Komisija pažeidė Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnį ir proporcingumo principą.

215 Anot ieškovių, tam, kad būtų geriau atspindėtas pažeidimo sunkumas, Komisija turėjo atsižvelgti į rinkose, su kuriomis susijęs kartelis, įvykdytų pardavimų vertės vidurkį per visą jų dalyvavimo darant pažeidimą laikotarpį. Jei Komisija būtų rėmusi vidutine apyvarta finansiniais metais nuo 1992–1993 iki 2000–2001, ji būtų *ceteris paribus* joms skyrusi 30,95 mln. EUR, o ne 37 440 000 EUR dydžio baudą.

216 Remiantis teismo praktika, pagal proporcingumo principą reikalaujama, kad institucijų veiksmai nevirsytų to, kas tinkama ir būtina nagrinėjamų teisės aktų teisėtiems tikslams pasiekti, turint omenyje, kad galint pasirinkti iš kelių tinkamų priemonių reikia imtis mažiausiai suvaržančios, o sukelti nepatogumai neturi būti neproporcingi siekiamiems tikslams (1990 m. lapkričio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Fedesa ir kt.*, C-331/88, Rink. p. I-4023, 13 punktas ir 1998 m. gegužės 5 d. Sprendimo *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją*, C-180/96, Rink. p. I-2265, 96 punktas; 2007 m. rugsėjo 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Prym ir Prym Consumer prieš Komisiją*, T-30/05, neskelbiamo Rinkinyje, 223 punktas).

217 Komisijos pradėtose procedūrose siekiant nubausti už konkurencijos taisyklių pažeidimus šio principo taikymas reiškia, kad baudos neturi būti pernelyg didelės, palyginti su siekiamais tikslais, t. y. palyginti su tų taisyklių paisymu, o įmonei skirta bauda už konkurencijos teisės pažeidimą turi būti proporcinga pažeidimui, vertinamam kaip visuma, atsižvelgiant visų pirma į jo sunkumą ir trukmę (šiuo klausimu žr. 216 punkte minėto Sprendimo *Prym ir Prym Consumer prieš Komisiją* 223 ir 224 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką). Konkrečiai kalbant, proporcingumo principas reiškia, kad Komisija privalo nustatyti baudos dydį, proporcingą veiksniams, į kuriuos buvo atsižvelgta vertinant pažeidimo sunkumą, ir šiuo atžvilgiu tuos veiksnius taikyti nuosekliai ir objektyviai pateisinamai (2006 m. rugsėjo 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Junghunzlauer prieš Komisiją*, T-43/02, Rink. p. II-3435, 226–228 punktai ir 2010 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Amann & Söhne ir Cousin Filterie prieš Komisiją*, T-446/05, Rink. p. II-1255, 171 punktas).

218 Be to, kiek tai susiję su referencinio laikotarpio pasirinkimu, teismo praktikoje nustatyta, kad Komisija turi pasirinkti skaičiavimo metodą, kurį taikant būtų galima atsižvelgti į kiekvienos nagrinėjamos įmonės dydį ir ekonominę galią ir į kiekvienos iš jų padaryto pažeidimo dydį pagal ekonomines realijas, buvusias pažeidimo darymo metu. Be to, reikia apibrėžti laikotarpį, į kurį turi būti atsižvelgiama taip, kad apyvartos ar net rinkos dalys būtų kuo lengviau palyginamos. Tai reiškia, kad referenciniai metai nebūtinai turi būti paskutiniai pilni pažeidimo darymo metai (2011 m. spalio 5 d.

Bendrojo Teismo sprendimo *Romana Tabacchi prieš Komisiją*, T-11/06, Rink. p. II-6681, 177 punktas; taip pat šiuo klausimu žr. 2010 m. rugsėjo 13 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Trioplast Wittenheim prieš Komisiją*, T-26/06, neskelbiamo Rinkinyje, 81 ir 82 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką).

- 219 Darytina išvada, kad konkreti įmonė gali reikalauti, jog Komisija jos atžvilgiu remtūsi kitu laikotarpiu nei tas, į kurį paprastai atsižvelgiama, tik tuo atveju, jei įrodo, kad pastaruoju laikotarpiu jos apyvarta dėl jai būdingų priežasčių neparodo tikro jos dydžio ir ekonominės galios ar jos padaryto pažeidimo masto (199 punkte minėto Sprendimo *Fiskeby Board prieš Komisiją* 42 punktas ir 2009 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją*, T-175/05, neskelbiamo Rinkinyje, 142 punktas).
- 220 Pirma, reikia pažymėti, kad atsižvelgusi į trejų paskutinių kiekvienos įmonės dalyvavimo darant pažeidimą metų vidurkį Komisija pasirinko referencinį laikotarpį, kuris iš esmės tenkina šio sprendimo 216 punkte minėtoje teismo praktikoje nustatytą reikalavimą apibrėžti laikotarpį, į kurį turi būti atsižvelgiama taip, kad kiekviena apyvarta būtų kuo lengviau palyginama.
- 221 Antra, ieškovės neįrodė, kad to laikotarpio jų apyvarta dėl joms būdingų priežasčių nebuvo tikro jų dydžio ir ekonominės galios ar jų padaryto pažeidimo masto rodiklis.
- 222 Nors tiesa, kad reikšmingos 1999–2001 m. pardavimų vertės vidurkis buvo didesnis už ankstesnių dalyvavimo darant pažeidimą metų apyvartą, iš ieškinio 130 punkto matyti, jog tai iš esmės lėmė aplinkybė, kad ieškovių apyvarta su karteliu susijusiose rinkose nuolat augo dalyvavimo darant pažeidimą laikotarpiu. Toks augimas gali būti karteliui, kurio vienas iš pagrindinių tikslų yra padidinti atitinkamų produktų kainą, būdingas rezultatas. Be to, tokį padidėjimą bent jau iš dalies gali lemti ir bendri veiksniai, pavyzdžiui, infliacija ar tai, kad atitinkamų produktų žaliavų kaina pasaulinėje rinkoje taip pat nuolat augo, o taip ir buvo nagrinėjamu atveju, nes, remiantis Komisijos pateiktais duomenimis, neperdirbtos naftos kaina gerokai išaugo nuo 1992 m. iki 2001 m.
- 223 Maža to, ieškovės nenurodo jokios išimtinės aplinkybės, dėl kurios būtų padidėjusi jų pardavimų vertė 1992–2001 m. laikotarpiu. Beje, reikia pažymėti, kad šis didėjimas yra tendencingas ir parodo didelį priklausymą nuo neperdirbtos naftos kainos.
- 224 Ieškovės taip pat negali pagrįstai remtis tuo, kad jų pardavimų referenciniu laikotarpiu vertės metinis vidurkis buvo didesnis už 2002–2004 m. laikotarpio pardavimų vertę. Šiuo laikotarpiu, išskyrus 2002 m. pirmą pusmetį, ieškovėms nebepriklausė bendrovė, kuri tiesiogiai darė pažeidimą. Todėl *Shell Deutschland Oil* pardavimų vertės sumažėjimas, palyginti su *Dea Mineraloel* pardavimų verte, neturėjo jokio ryšio su komercine ieškovių politika, todėl jos negali ja remtis.
- 225 Vadinas, ieškovės neįrodė, kad referenciniu laikotarpiu jų pardavimų vertė dėl joms būdingų priežasčių nebuvo tikro jų dydžio ir ekonominės galios ar jų padaryto pažeidimo masto rodiklis.
- 226 Kadangi Komisijos pasirinktas referencinis laikotarpis atitinka teismo praktikoje nustatytus reikalavimus, ieškovių argumentus, susijusius su galimybe pertvarkyti 1993–1994 finansinių metų duomenis, reikia atmesti kaip nereikšmingus.
- 227 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad Komisija nepažeidė Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 3 dalies ar proporcingumo principo, kai apskaičiuodama rėmėsi 1999–2001 m. laikotarpio ieškovių pardavimų vertės metiniu vidurkiu.
- 228 Bet kuriuo atveju, naudodamasis neribota jurisdikcija, Bendrasis Teismas konstatuoja, kad referencinio laikotarpio pasirinkimą, susijusį su ieškovėmis, pateisina bylos faktinių ir teisinių aplinkybių visuma.

Dėl atsizvelgimo į *Shell* pateiktus duomenis

- 229 Pateikdamos antrąjį kaltinimą ieškovės teigia, kad Komisija rėmėsi *Shell*, o ne jų pateiktais pardavimų vertės duomenimis.
- 230 Iš pradžių reikia priminti, kad, remiantis 2006 m. gairių 15 ir 16 punktais, siekdama nustatyti įmonės pardavimų vertę Komisija naudoja geriausia turima šios įmonės informacija. Kai įmonės pateikta informacija yra neišsami ar nepatikima, Komisija gali nustatyti tos įmonės pardavimų vertę remdamasi gautais daliniais duomenimis arba bet kokia kita informacija, kuri, jos nuomone, yra svarbi ar tinkama.
- 231 Šiuo klausimu, pirma, reikia pažymėti, kad ieškovės per administracinę procedūrą ne kartą nurodė neturėjusios galimybės pateikti 2001–2002 finansinių metų duomenų. Pirmas šių finansinių metų pusmetis priklausė 2001 kalendoriniams metams, kurie buvo referencinio laikotarpio (1999–2001 kalendorinių metų), į kurį atsizvelgė Komisija, dalis.
- 232 Toliau ieškovės, atsakydamos į Komisijos prašymus pateikti informaciją, ne kartą nurodė neturėjusios galimybės pateikti duomenų apie apyvartą atskirai pagal produktų grupes. Kadangi Komisijos taikyti pažeidimo sunkumo koeficientai buvo skirtingi parafino vašku ir parafino šlamui, norint apskaičiuoti baudų dydį reikėjo atskirai nurodytų duomenų (žr. šio sprendimo 206 punktą).
- 233 Taigi ieškovių pateikti duomenys buvo neišsamūs, todėl Komisija turėjo naudoti kitus duomenis tam, kad galėtų apskaičiuoti joms skirtinos baudos dydį.
- 234 Antra, iš 2008 m. sausio 31 d. *Shell* atsakymo į Komisijos prašymą pateikti informaciją matyti, jog *Shell* pateikti duomenys buvo nuoseklūs ir išsamūs ir vien jų pakako, kad Komisija galėtų apskaičiuoti baudos dydį.
- 235 Trečia, reikia priminti (žr. šio sprendimo 207 ir 208 punktus), jog savo 2008 m. kovo 5 d. atsakyme į Komisijos prašymą pateikti informaciją ieškovės nurodė, kad jos susisiekė su *Shell*, siekdamos gauti jai žinomą informaciją apie pardavimus, ir kad jos žinojo apie tai, jog *Shell* jau buvo pateikusi Komisijai duomenis apie 2001–2002 finansinių metų pardavimus. Jos pateikė nuorodą į duomenis, *Shell* pateiktus už tuos finansinius metus, ir pripažino, kad RWE grupės atveju tokių patikimų duomenų nėra.
- 236 Ketvirta, ieškovės aiškiai neteigia, kad pardavimų vertė, kurią Komisija nustatė 1999–2001 kalendoriniams metams parafino vaško ir parafino šlamo atveju, yra klaidinga. Jos tik nurodo, kad finansiniais metais nuo 1998–1999 iki 2000–2001 buvusios *Dea Mineraloel* su „parafino vaško“ veikla susijusios pardavimų pajamos vidutiniškai siekė apie 18,2 mln. EUR ir kad šis skaičius yra apie 280 000 EUR mažesnis už tą, kurį nurodė Komisija. Šis argumentas neįrodo, kad Komisija padarė klaidą, nes ieškovių perduoti duomenys yra susiję su finansiniais metais nuo 1998–1999 iki 2000–2001, o ne su kalendoriniais metais, į kuriuos Komisija nuolat atsizvelgė ginčijamame sprendime. Be to, iš ieškinio 130 punkte ieškovių nurodytų duomenų matyti, kad 1998–1999 finansiniais metais parafino vaško pardavimų vertė buvo 16 304 000 EUR, o 1999–2000 finansiniais metais – 19 543 000 EUR. 2000–2001 finansiniais metais parafino vaško pardavimų vertė buvo 18 677 000 EUR. Taigi tikėtina, kad 280 000 EUR skirtumą lėmė tai, jog ieškovių pasirinktas laikotarpis apėmė antrą 1998 m. pusmetį, kai pardavimų vertė buvo mažesnė už tą, kuri buvo antroje 2001 m. pusėje, į kurią ieškovės neatsizvelgė atlikdamos apskaičiavimą.
- 237 Penkta, ieškovės neturi pagrindo kaltinti Komisiją tuo, kad ši *Shell* pateiktų duomenų nepapildė jų daliniais duomenimis ir skaičiavimais. Jei Komisija turi išsamių, nuoseklių ir patikimų duomenų, gautų iš šaltinio, į kurį dėl dalies duomenų pateikia nuorodą pačios ieškovės, ji neprivalo jų papildyti kitais duomenimis iš kito šaltinio, kurie apskaičiuoti pagal kitokį metodą ir dėl kurių suderinamumo nėra aišku.

238 Vadinas, turi būti atmestas ieškovių kaltinimas, siejamas su atsižvelgimu į *Shell* pateiktus duomenis apie pardavimų vertę.

239 Todėl trečiojo pagrindo antrą dalį reikia atmesti.

Dėl trečios dalies, siejamos su vienodo požiūrio principo ir 2006 m. gairių pažeidimu

240 Ieškovės pažymi, kad nustatydamą joms skirtos baudos bazinį dydį Komisija rėmėsi 1999–2001 m. apyvartos vidurkiu, nors *Shell* atveju buvo atsižvelgta į 2002–2004 m. (dėl parafino vaško) ir 2001–2003 m. (dėl parafino šlamo) apyvartos vidurkį. Dėl šio apskaičiavimo skirtumo buvo pažeistas vienodo požiūrio principas dviem aspektais.

241 Pirma, ieškovės primena, kad jos buvo pripažintos atsakingomis už *Dea Mineraloel* ir *Shell & Dea Oil* padarytą pažeidimą laikotarpiu nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2002 m. birželio 30 d. *Shell* buvo pripažinta atsakinga už šį pažeidimą tuo pačiu laikotarpiu ir taip pat už pažeidimą, kurį padarė bendrovės, perėmusios *Shell & Dea Oil* teises ir pareigas, per visą laikotarpį nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2005 m. kovo 17 d. Vis dėlto dėl skirtingo referencinio laikotarpio *Shell* atveju apskaičiuotas bazinis baudos dydis buvo mažesnis už nustatytą RWE, nors dalyvavimo kartelyje laikotarpis *Shell* atveju buvo ilgesnis beveik trejais metais. Toks bazinio baudos dydžio nustatymas yra „diskriminuojantis“.

242 Antra, taip pat akivaizdus skirtingas ieškovių ir *Shell* traktavimas laikotarpiu, kai joms kartu priklausė *Shell & Dea Oil*, t. y. laikotarpiu nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d. Bazinis baudos dydis, kuris ieškovėms buvo pritaikytas *pro rata temporis* už šį laikotarpį, siekė 1,6 mln. EUR. *Shell* pritaikytas mažesnis nei 1,2 mln. EUR bazinis baudos dydis, nors jai, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 530 konstatuojamosios dalies, solidariai buvo skirta bauda už tą patį *Shell & Dea Oil* padarytą pažeidimą.

243 Anot ieškovių, jei Komisija, kaip *Shell* atveju, joms būtų nustatiusi bazinį baudos dydį remdamasi 2002–2004 m. parafino vaško apyvartos vidurkiu ir 2001–2003 m. parafino šlamo apyvartos vidurkiu, ji būtų gavusi apie 24,93 mln. EUR sumą ir *ceteris paribus* nustatytų 29,92 mln. EUR dydžio baudą. Tai maždaug atitinka baudos dydį, kurį lemia apskaičiavimas remiantis finansinių metų nuo 1992–1993 iki 2000–2001 apyvartos vidurkiu. Todėl tik reikšmingos apyvartos nustatymas remiantis finansinių metų nuo 1992–1993 iki 2000–2001 apyvartos vidurkiu atitinka 2006 m. gaires ir vienodo požiūrio principą.

244 Pirma, kalbant apie bendrą ieškovių kaltinimą, siejamą su tuo, kad, užuot apskaičiavus bazinį dydį remiantis pardavimų, susijusių su kiekvienais pažeidimo metais, vertėmis, buvo taikomas referencinis laikotarpis, darytina nuoroda į tai, kas išdėstyta šio sprendimo 216–225 punktuose. Iš jų matyti, kad Komisija pagrįstai nustatė pardavimų vertę remdamasi referenciniu laikotarpiu, kuris visų atitinkamų įmonių apyvartą padaro kuo lengviau palyginamą, nebent įmonė įrodytų, kad referenciniu laikotarpiu jos apyvarta dėl jai būdingų priežasčių neparodo tikro jos dydžio ir ekonominės galios ar jos padaryto pažeidimo masto. Ieškovės neįrodė, kad taip buvo nagrinėjama atveju.

245 Antra, nėra reikalo nagrinėti, ar nebuvo pažeistas vienodo požiūrio principas, kiek tai susiję su bendros įmonės *Shell & Dea Oil* egzistavimo laikotarpiu, nes ginčijamame sprendime Komisija nesurinko pakankamai įrodymų, kad ieškovėms būtų galima priskirti atsakomybę už tos įmonės veiksmus (žr. šio sprendimo 130 punktą).

- 246 Trečia, reikia išnagrinėti ieškovių kaltinimą, siejamą su tuo, kad, nors *Shell* atveju apskaičiuotas bazinis baudos dydis buvo grindžiamas tuo pačiu ir tos pačios bendrovės padarytu pažeidimu, kaip ir jų atveju, ir nors *Shell* dalyvavimo darant pažeidimą laikotarpis buvo ilgesnis nei ieškovių, šiai bendrovei apskaičiuotas bazinis baudos dydis buvo mažesnis (30 mln. EUR) už apskaičiuotą ieškovėms (31,2 mln. EUR).
- 247 Reikia priminti, jog tai, kad ieškovėms nustatytas bazinis baudos dydis buvo didesnis už nustatytą *Shell*, lemia vien aplinkybė, kad referencinis laikotarpis buvo kitas. *Shell Deutschland Oil* pardavimų vertės metinis vidurkis 2002–2004 m. laikotarpiu parafino vaško atveju ir 2001–2003 m. laikotarpiu parafino šlamo atveju buvo mažesnis už *Dea Mineraloel* pardavimų vertės metinį vidurkį 1999–2001 m. laikotarpiu.
- 248 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką nustatydama baudų dydį Komisija turi laikytis vienodo požiūrio principo, pagal kurį draudžiama panašias situacijas vertinti skirtingai, o skirtingas – vienodai, nebent toks vertinimas būtų objektyviai pagrįstas (2004 m. balandžio 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją*, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 ir T-252/01, Rink. p. II-1181, 219 punktas).
- 249 Teisingumo Teismas nusprendė, kad, pirma, rėmimasis visų darant tą patį pažeidimą dalyvavusių įmonių atžvilgiu bendrais referenciniais metais garantuoja, jog kiekviena įmonė bus vertinama lygiai taip pat kaip kitos, nes sankcijos bus nustatytos vienodai ir, antra, pasirinkti referenciniai metai, kurie yra pažeidimo laikotarpio dalis, leidžia įvertinti padaryto pažeidimo mastą atsižvelgiant į tikrąją šio laikotarpio ekonominę padėtį (2003 m. spalio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Aristrain prieš Komisiją*, C-196/99 P, Rink. p. I-11005, 129 punktas).
- 250 Vis dėlto negalima daryti išvados, kad bendro referencinio laikotarpio pasirinkimas yra vienintelis būdas nustatyti sankcijas laikantis vienodo požiūrio principo. Konkrečiai kalbant, Komisija teisėtai gali atsižvelgti į tai, kad konkrečios įmonės atveju bendri referenciniai metai nepatenka į laikotarpį, kuris buvo nurodytas kaip laikotarpis, kada ji dalyvavo darant pažeidimą, taigi tinkamai neparodo jos vaidmens darant pažeidimą, ir remdamasi šia aplinkybe gali atsižvelgti į jos apyvartą kitais metais nei bendri referenciniai metai su sąlyga, kad bazinio baudos dydžio apskaičiavimas įvairiems kartelio nariams yra nuoseklus ir objektyviai pateisinamas.
- 251 Nagrinėjamu atveju atsižvelgusi į trijų paskutinių dalyvavimo darant pažeidimą metų pardavimų vertės metinį vidurkį Komisija objektyviai taikė vienodą kriterijų visiems kartelio nariams, būtent siekdama laikytis vienodo požiūrio į dalyvius.
- 252 Be to, konstatuotina, kad pardavimų vertės sumažėjimas, dėl kurio *Shell* nustatytas bazinis baudos dydis buvo mažesnis už nustatytą RWE, vyko 2002–2004 m. laikotarpiu. Kiek tai susiję su šešiais pirmaisiais šio laikotarpio mėnesiais, nebuvo nustatyta, kad RWE iš tikrųjų darė lemiamą įtaką *Shell & Dea Oil*. Dėl likusių dvejų metų ir devynių mėnesių neginčytina, kad *Shell Deutschland Oil* ir *Shell Deutschland Schmierstoff* veikė visiškai nepriklausomai nuo RWE. Todėl Komisija padarė teisėtą išvadą, kad ieškovės neturi pasinaudoti tuo, jog *Shell* indėlis į kartelį neteko ekonominės svarbos laikotarpio pabaigoje, kai ieškovės jame nebedalyvavo, ypač atsižvelgiant į tai, kad ieškovių dalyvavimo darant pažeidimą laikotarpiu jų apyvarta su karteliu susijusiose rinkose nuolat augo.
- 253 Todėl reikia konstatuoti, kad tai, jog ieškovėms apskaičiuotas bazinis baudos dydis yra didesnis už apskaičiuotą *Shell* grupei, lemia tik aplinkybė, kad su karteliu susijusiose rinkose apyvarta gerokai sumažėjo po to, kai *Shell* įsigijo *Dea Mineraloel*. Taigi, kadangi ieškovių situacija buvo kitokia nei *Shell*, kiek tai susiję su aspektu, svarbiu nustatant baudos dydį, turi būti atmestas jų kaltinimas, siejamas su nevienodu požiūriu.

254 Bet kuriuo atveju, naudodamasis neribota jurisdikcija, Bendrasis Teismas konstatuoja, kad Komisijos nustatytas bazinis dydis teisingai atspindi *Dea Mineraloel* padaryto pažeidimo sunkumą ir trukmę, turint omenyje visas faktines ir teises bylos aplinkybes.

255 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, trečiojo pagrindo trečią dalį, todėl ir visą trečiąją pagrindą taip pat reikia atmesti.

4. Dėl naudojimosi neribota jurisdikcija ir galutinio baudos dydžio nustatymo

256 Reikia priminti, kad Komisijos priimtų sprendimų teisėtumo kontrolę papildoma neribota jurisdikcija, suteikta Sąjungos teismui pagal Reglamento Nr. 1/2003 31 straipsnį, kaip tai numatyta EB 229 straipsnyje. Ši jurisdikcija, be baudos teisėtumo paprastos kontrolės, teismui suteikia teisę pakeisti Komisijos vertinimą savuoju, todėl ir panaikinti, sumažinti ar padidinti skirtos vienkartinės ar periodinės baudos dydį. Taigi Sutartyse nustatyta kontrolė reiškia, kad pagal Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje įtvirtinto veiksmingos teisminės apsaugos principo reikalavimus Sąjungos teismas atlieka ir teisinę, ir faktinę kontrolę ir kad jis turi teisę vertinti įrodymus, panaikinti ginčijamą sprendimą ir pakeisti baudų dydį (šiuo klausimu žr. 2007 m. vasario 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Groupe Danone prieš Komisiją*, C-3/06 P, Rink. p. I-1331, 60–62 punktus ir 2003 m. spalio 21 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *General Motors Nederland ir Opel Nederland prieš Komisiją*, T-368/00, Rink. p. II-4491, 181 punktą).

257 Todėl naudodamasis neribota jurisdikcija Bendrasis Teismas savo sprendimo priėmimo dieną turi įvertinti, ar ieškovui buvo skirta bausmė, kurios dydis teisingai atspindi atitinkamo pažeidimo sunkumą ir trukmę, todėl ši bausmė yra proporcinga Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 3 dalyje numatytiems kriterijams (šiuo klausimu žr. 1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Aristrain prieš Komisiją*, T-156/94, Rink. p. II-645, 584–586 punktus ir 2003 m. liepos 9 d. Sprendimo *Cheil Jedang prieš Komisiją*, T-220/00, Rink. p. II-2473, 93 punktą).

258 Vis dėlto reikia pabrėžti, kad naudojimosi neribota jurisdikcija nereiškia *ex officio* kontrolės, ir priminti, kad procesas Sąjungos teismuose vyksta pagal rungimosi principą (162 punkte minėto Sprendimo *Chalkor prieš Komisiją* 64 punktas).

259 Nagrinėjama atveju siekdama apskaičiuoti ieškovei skirtos baudos dydį Komisija dėl pažeidimo sunkumo atsižvelgė į 18 % parafino vaško pardavimų metinės vertės ir 15 % parafino šlamo pardavimų metinės vertės. Taip gautos sumos dėl pažeidimo trukmės buvo padidintos koeficientu 10 (parafino vaško atveju) ir koeficientu 5 (parafino šlamo atveju). Apskritai, įskaitant „prisijungimo mokestį“, taikytą dėl pažeidimo sunkumo, kuris taip pat sudarė 18 % parafino vaško pardavimų vertės ir 15 % parafino šlamo pardavimų vertės, Komisija parafino vašku pritaikė dauginimo koeficientą 11, o parafini šlamui – dauginimo koeficientą 6.

260 Reikia priminti, kad nebuvo įrodytas ieškovių dalyvavimas darant pažeidimą laikotarpiu nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d. ir kad reikia panaikinti ginčijamą sprendimą dėl šio laikotarpio, kiek tai susiję su ieškovėmis (žr. šio sprendimo 130 punktą). Todėl atėmus šį laikotarpį iš ieškovių dalyvavimo darant pažeidimą trukmės, reikia sumažinti Komisijos naudotus dauginimo koeficientus: parafino vaško atveju – nuo 11 iki 10,5, o parafino šlamo atveju – nuo 6 iki 5,5.

261 Taip nustatytas koeficientas neturi neigiamos įtakos naujos analizės, kurią, priėmus šį sprendimą, Komisija galėtų atlikti dėl *Shell & Dea Oil* padaryto pažeidimo inkriminavimo ieškovėms, rezultatui.

262 Be to, dėl baudos dalies, skirtos už laikotarpį nuo 1992 m. rugsėjo 3 d. iki 2002 m. sausio 2 d., naudodamasis neribota jurisdikcija Bendrasis Teismas konstatuoja, kad ieškovėms skirtos baudos dydis yra tinkamas, atsižvelgiant į padaryto pažeidimo sunkumą ir trukmę.

263 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nustatoma 35 888 562 EUR dydžio bauda.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

264 Pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 87 straipsnio 3 dalį, jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, Bendrasis Teismas gali paskirstyti išlaidas šalims arba nurodyti kiekvienai iš jų padengti savo išlaidas.

265 Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pagrįstai pripažino tik ieškovių pirmojo pagrindo antrą dalį. Atitinkamai joms skirtos baudos dydis sumažintas 4,1 %. Todėl bylos aplinkybės bus tinkamai įvertintos nusprendus, kad ieškovės padengia keturis penktadalius savo ir keturis penktadalius Komisijos bylinėjimosi išlaidų. Komisija padengia penktadalį savo ir penktadalį ieškovių bylinėjimosi išlaidų.

Remdamasis šiais motyvais,

BENDRASIS TEISMAS (trečioji kolegija)

nusprendžia:

1. **Panaikinti 2008 m. spalio 1 d. Komisijos sprendimo C(2008) 5476 galutinis dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (Byla COMP/C.39181 – Žvakių vaškas) 1 straipsnį, kiek Europos Komisija jame konstatavo, kad RWE AG ir RWE Dea AG dalyvavo darant pažeidimą po 2002 m. sausio 2 d.**
2. **Nustatyti, kad RWE ir RWE Dea skirtos baudos dydis yra 35 888 562 EUR.**
3. **Atmesti likusią ieškinio dalį.**
4. **Komisija padengia penktadalį savo ir penktadalį RWE ir RWE Dea patirtų bylinėjimosi išlaidų, o RWE ir RWE Dea padengia keturis penktadalius savo ir keturis penktadalius Komisijos patirtų bylinėjimosi išlaidų.**

Czúcz

Labucka

Gratsias

Paskelbta 2014 m. liepos 11 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Parašai.

Turinys

Ginčo aplinkybės ir ginčijamas sprendimas	1
1. Administracinė procedūra ir ginčijamo sprendimo priėmimas	1
2. RWE grupės bendros įmonės Shell & Dea Oil struktūra	4
Procesas ir šalių reikalavimai	5
Dėl teisės	5

1. Dėl pirmojo ieškinio pagrindo, siejamo su tariamai klaidingu konstatavimu, kad ieškovės ir „Dea Mineraloel“ ar „Shell & Dea Oil“ sudaro ekonominį vienetą	6
Pirminės pastabos	6
Dėl pirmos dalies, susijusios su ieškovių pripažinimu atsakingomis už „Dea Mineraloel“ padarytą pažeidimą (iki 2002 m. sausio 2 d.)	7
Dėl ginčijamo sprendimo	7
Dėl ekonominio vieneto, kurį sudaro dukterinė bendrovė ir jos vienintelė patronuojančioji bendrovė, egzistavimo prezumpcijos	8
Dėl ieškovių argumentų, susijusių su prezumpcijos paneigimu	9
– Dėl Dea Mineraloel veiklos savarankiškumo	9
– Dėl įtakos parafino vaško veiklai nedarymo ir nedidelės šių produktų pardavimų procentinės dalies Dea Mineraloel apyvartoje	11
Dėl tariamos ieškovių atsakomybės nesant kaltės	12
Dėl antros dalies, susijusios su ieškovių pripažinimu atsakingomis už Shell & Dea Oil padarytą pažeidimą (nuo 2002 m. sausio 2 d. iki birželio 30 d.)	13
Dėl bendros kontrolės ir bendro lemiamos įtakos darymo bendros įmonės komerciniam elgesiui	17
Dėl Komisijos išvados dėl RWE ir Shell pripažinimo atsakingomis už Shell & Dea Oil padarytą pažeidimą pagrįstumo	19
2. Dėl antrojo ieškinio pagrindo, siejamo su 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo netaikymu ieškovėms	21
Dėl pirmos dalies, siejamos su naudos pagal „Shell“ prašymą bendradarbiauti nesuteikimu ieškovėms	21
Dėl ginčijamo sprendimo	21
Dėl pirmojo kaltinimo, siejamo su bendrovei Shell suteikto atleidimo nuo baudos netaikymu ieškovėms, kiek tai susiję su Dea Mineraloel padarytu pažeidimu	22
Dėl antrojo kaltinimo, siejamo su bendrovei Shell suteikto atleidimo nuo baudos netaikymu ir ieškovėms, kiek tai susiję su Shell & Dea Oil padarytu pažeidimu	25
Dėl antros dalies, siejamos su ieškovių teise į tai, kad jos būtų visiškai atleistos nuo baudos arba jos dydis būtų gerokai sumažintas pagal 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo	25
Dėl trečios dalies, siejamos su ieškovių teisės į gynybą pažeidimu	26
3. Dėl trečiojo ieškinio pagrindo, susijusio su apyvartos, į kurią atsižvelgta apskaičiuojant ieškovėms skirtos baudos dydį, nustatymu	28
Dėl pirmos dalies, siejamos su ginčijamo sprendimo nepakankamu motyvavimu, kiek tai susiję su ieškovių pardavimų vertės apskaičiavimu	28

Dėl pirmojo kaltinimo, siejamo su nepakankamu ginčijamo sprendimo motyvavimu, kiek tai susiję su paskutinių trejų metų dalyvavimo darant pažeidimą pardavimų vertės vidurkio pasirinkimu	29
Dėl antrojo kaltinimo, siejamo su nepakankamu ginčijamo sprendimo motyvavimu, kiek tai susiję su pardavimų vertės nustatymu	30
Dėl antros dalies, siejamos su proporcingumo principo ir Reglamento Nr. 1/2003 pažeidimu nustatant ieškovėms skirtos baudos dydį	32
Dėl referencinio laikotarpio pasirinkimo (1999–2001 kalendoriniai metai)	32
Dėl atsizvelgimo į Shell pateiktus duomenis	34
Dėl trečios dalies, siejamos su vienodo požiūrio principo ir 2006 m. gairių pažeidimu	35
4. Dėl naudojimosi neribota jurisdikcija ir galutinio baudos dydžio nustatymo	37
Dėl bylinėjimosi išlaidų	38